

Utorak, 25. januar 2005.
Svedok Mitar Balević
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.07 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Izvinjavamo se što malo kasnimo, ali to je zbog vremenskih uslova. Gospodine Najs (Nice), vi treba sada da se pozabavite dokaznim predmetima.

TUŽILAC NAJS: Da, časni Sude. Hteo bih, ako mi dozvolite, da identifikujem neke probleme u vezi sa strukturom, budući da mislim da ćemo da se suočimo ponovo s tim problemima, iako je to bilo dosta očigledno u vezi sa svedokom koji je upravo završio da svedoči. Budući da još nije rešeno pitanje koja odluka će da se donese o onom delu iz teksta iz "Nacionala", a u vezi sa intervjuom sa Dušanom Bilandžićem, problem sa kojim se suočavamo je sledeći: Tužilaštvo izvodi svoje dokaze, Odbrana onda proširi sve to, mi nemamo nikakvih prigovora u vezi sa tim. Na primer, vezano za gospodina Bilandžića, mi smo predložili direktne dokaze u vezi sa onim šta se desilo na sastanku između optuženog i Tuđmana. E sad optuženi to proširi, tako što predloži ono šta se dešavalo na sastancima nakon toga, sastanci radnih grupa, na primer preko Smilje Avramov. Mi nismo prihvatili tu verziju. Nismo prihvatili ni verziju ovog poslednjeg svedoka u vezi sa tim, a onda se tu pojavljuje materijal, dakle, u tom proširivanju, na koji mi možemo da reagujemo, na primer, ovim tekstom iz "Nacionala". Ja smatram da ukoliko se taj dokument usvoji u dokazni spis, nekoliko stvari može da se desi. Ukoliko ne bude drugih dodatnih dokaza u vezi sa tim, Sud,

budući da nema pravila koji zabranjuju dokaze iz druge ruke, Sud bi mogao da uzme u obzir, dakle, tekst intervju gospodina Bilandžića i da donese odluku o tome, odnosno da zaključi suprotno onome šta su svedočili ovi svedoci. Sad teorijski, to je moguće, ali se verovatno neće desiti. Postoji druga alternativa, a to je da ukoliko se Pretresno veće bude oslonilo na taj novinski tekst, moći će da izvuče neke jake zaključke i da to onda poveže sa zaključcima na osnovu drugog materijala, ukoliko bude konzistentno. E sad treća mogućnost jeste vezana za fazu pobijanja dokaza, imajući na umu i ono što je sudija Kwon (Kwon) rekao u vezi sa tim, ipak treba da imamo na umu da su te faze na ovom Sudu veoma koncizne. E sad Tužilaštvo će možda da traži, na primer, da pozove Bilandžića kao svedoka u toj fazi postupka, pa da onda predoči dokaze i da se dokaz usvoji i onda Pretresno veće može, ukoliko želi, da pozove još neke svedoke, ukoliko mi budemo pozvali ovog potencijalnog svedoka. Do tog problema dolazi kada optuženi proširuje predmet i kad to radi na prikladan način, mi nemamo nikakvih prigovora, štaviše. Međutim, sad ,recimo metaforički, ukoliko bismo imali taj dokazni predmet, recimo da nam stoji negde na polici ... Evo dva primera: 92bis je proistekao na osnovu odluke ovog Pretresnog veća u vezi sa potpisanom izjavom jednog svedoka koji je u međuvremenu preminuo. Sudija Robinson (Robinson) se seća toga. I tadašnje Pretresno veće je prihvatilo tu izjavu, a Žalbeno veće je preinačilo tu odluku. Naravno, ja imam svo poštovanje prema tom Žalbenom veću, međutim, žao mi je što nisam mogao da iznesem argumente u vezi sa tim pitanjem samo putem podneska, budući je odluka Pretresnog veća u tadašnjem sastavu u kome je predsedavajući bio pokojni sudija Ričard Mej (Richard May), odluka tog Pretresnog veća je bila na osnovu toga da je taj materijal potreban i da će se on proceniti kada za to dođe trenutak. E sada odluka Suda je takođe mogla da bude da se ostavi to po strani. Možda Pretresno veće smatra da treba zauzeti stav koji je više sličan sistemu kontinentalnog prava, kako bi se materijal usvojio, kako bi se utvrdila istina, budući da je to funkcija utvrđivanja istine, a ne rešavanja samog dokaza. Dakle, dokazi su tu u jednom širem kontekstu, stoga, po

našem mišljenju, mi smatramo, imajući na umu sve ove opservacije, da bi trebalo prihvatiti dokumente. E sad što se tiče dokaznih predmeta, dokaznog predmeta 816, a to je bio onaj članak koji je napisao sam svedok, zatim izvadak iz knjige Smilje Avramov nosi oznaku 817, zatim bavili smo se i dokaznim predmetom 818, to je označeno u svrhu identifikacije, to je izvadak iz knjige "Kosovo: pravo i politika, Kosovo u normativnim aktama pre i posle 1974. godine". Ja bih zatražio od Pretresnog veća da se usvoji taj dokument. Pretresno veće će da se seti da sam ja objasnio da dokumenti koji se nalaze u toj knjizi teško mogu da se nađu na drugom mestu. E sada nakon amandmana iz 1989. godine, tu se nalaze dokumenti koji pokazuju šta se dešavalo sa kosovskim Albancima, a optuženi preko svojih svedoka sada pokušava, odnosno tvrdi da Albanci uopšte nisu bili žrtve i da su oni sve sami prouzrokovali. Dakle, kao što sam rekao, dokazni predmet 818 sadrži određene komentare, ali ja vam nisam skretao pažnju na komentare, iako sam ih lično sam usvojio.

SUDIJA KVON: Gospodine Najs, ispravite me ako nisam u pravu, ali svi delovi, odnosno sve šta vi želite da se usvoji su oni delovi, to jest ona akta koja se tiču Kosova, ništa drugo?

TUŽILAC NAJS: Da, upravo tako. Evo gospođa Diklić (Diklich) me je upravo podsetila da vi imate knjigu, knjigu koju je uzdala jedna nezavisna organizacija, ali u pravu ste, radi se o izvadcima iz raznih akata i zakona. Sledeći dokument je bio 819 koji sam već ranije spominjao. Radi se o tekstu iz "Nacionala", dakle Pretresno veće treba da odluči o usvajanju tog dokumenta. Naravno, ja ne insistiram da danas donese odluku o tome. 820 je onaj tekst o Šešelju, odnosno koje su Šešeljeve kvalifikacije bile za imenovanje za redovnog profesora i tu imamo, takođe i video klip 821 i 821.1. Zatim 822 imamo tekst koji je napisao Keljmendi (Bajram Kelmendi) i Pretresno veće će da se seti, to je obeleženo u svrhu identifikacije. Dakle to je istorijat svega onoga šta se učinilo kako bi se preinačili ustavni amandmani iz 1989. godine. Ja sam

Pretresnom veću objasnio da je vrlo teško pronaći ova dokumenta. Evo sada vam pokazujem dokument kako biste se prisetili o čemu se radi. Dobra vest je što smo mi nakon raznih uloženi napora uspeli da pronađemo samo BHS verziju odluke Ustavnog suda Kosova, a takođe i zahtev. Sećate se da je oznaka bila 54/90 i datum je bio 27. jul 1990. godine, a dokumenta koje smo našli nose te iste oznake. Dakle, ono šta bih ja zatražio od Pretresnog veća da uradi u vezi sa ovim dokumentom jeste da ga usvoji. Rečeno mi je da će prevod na engleski biti gotov sutra, a odluka Ustavnog suda Kosova bi mogla, u stvari, da se poveže sa dokumentom, pa sad mogao bi da nosi oznaku A ili B, koji god broj da je. Sledeći dokazni predmet jeste dokument koji upotpunjava dokazni predmet Odbrane pod tabulatorom 47. Vi ćete da se setite da je svedok juče rekao da je namereno odsekao jedan deo tog dokumenta pri samom kraju, gde se spominje prisustvo međunarodnih posmatrača i gde se spominju i ljudska prava i mi mislimo da to nije trebalo da se uradi. Dakle, to je dokument koji je u vezi sa krizom na Kosovu 1989. godine do 1999. godine. Znači mi bismo samo zamolili da se dokument u celini, u tabulatoru 47, uvrsti kao dokument Tužilaštva, a zatim bih zamolio Pretresno veće da uzmu u razmatranje dodatna dva dokumenta koja se odnose na moje uvodne reči, koje neću ponavljati. Pretresno veće se seća da budući da je vreme bilo ograničeno sa ovim svedokom, tek će se da se seti da sam mu ja rekao da je on bio izložen oštroj kritici od strane kolege sa njegovog fakulteta i to se nalazi u tekstu čiji je naslov "Nepodnošljiva lakoća ustavnog bića". A takođe da je javno bio kritikovan zbog knjige o ustavnom pravu, poslednju koju je objavio. E sada Pretresno veće treba da razmotri sledeće pitanje. Kada imamo slučaj svedoka koji svedoči o činjenicama, ali čija ekspertiza podupire ono o čemu svedoči, u stvari on svedoči u tom smislu i kada ga optuženi predstavlja na način na koji ga je predstavio, dakle kao neprikosnoveni autoritet, važno je da Pretresno veće zna da postoji i suprotan materijal. Naravno, ja neću da se bavim svim dokumentima koji su suprotni tome, iako ih imam, kao, na primer, dokument gospodina Slobodana Samarđžića. Ipak mislim da bi Pretresno veće trebalo da ima na umu da

se ne radi o sudu gde se primenjuju kontinentalno pravo. Ja mislim da bi Pretresno veće trebalo da ima na raspolaganju taj dokument, budući da se radi o javnim kritikama naučnih radnika vezano za ustavni položaj i mislim da se u tekstu "Nepodnošljiva lakoća ustavnog bića", da se tu takođe spominje i to što je Ustav sačinjen u roku od pet dana.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, zašto mislite da ovde sistem više treba da se bavi utvrđivanjem istine, a ne rešavanjem dokaza?

TUŽILAC NAJS: Pa, to je zbog Pravilnika (Rules of Procedure and Evidence), budući da Pravilnik utvrđuje pravila o dokaznom postupku kako bi se utvrdila istina, a ne samo da bi se nešto dokazalo, što se, donekle, razlikuje od uobičajnog kontradiktornog sistema. Dakle, pravila uvode dokaze kako bi se utvrdila istina.

SUDIJA ROBINSON: Ili ste samo na osnovu toga došli do tog zaključka?

TUŽILAC NAJS: Ne, ali mislim da je to dovoljna osnova, budući da utvrđivanje istine, onako kako je to identifikovano u Pravilniku ovoga Suda, ni na koji način ne umanjuje teret dokazivanja Tužilaštva. Dakle, teret dokazivanja da se utvrdi krivica van razumne sumnje. Ali imajući na umu sve argumente Tužilaštva, sve argumente koje je predočilo Pretresnom veću i budući da Pretresno veće po Pravilniku ima obavezu da se pozabavi dokazima na takav način kako bi utvrdilo istinu, ja smatram da moj argument o tome kako treba prikupiti te dokaze, odnosno kako ih treba prihvatiti, jeste da to treba da se uradi kako bi se na kraju utvrdila istina. Ukoliko se sve to vrati Tužilaštvu, onda bi Tužilaštvo moralo da podnese veoma formalne zahteve u fazi pobijanja dokaza, kako bi se sve to predočilo. Ja bih, dakle, Pretresno veće zamolio da pogleda kritike, pre svega kritike Stevana Lilića koji je takođe profesor Pravnog fakulteta, kako bi utvrdilo da taj materijal nije u potpunosti mogao da se iskoristi tokom unakrsnog ispitivanja i to takođe zbog načina na koji

je svedok odgovarao na pitanja. Dakle, molim da i to imate na umu, a takođe i da uvrstite i one druge tekstove kojima smo se juče pozabavili. Dokaz 823, to je članak o tome da li je optuženi imao prava na treći mandat. To je već uvršteno. Zatim 824, a onda i onaj veoma kritičan tekst Slobodana Samardžića. Svi smo bili u prilici da to pročitamo i hteo bih od Pretresnog veća da zatražim da se i to uvrsti u dokazni spis. Ne znam da li mogu da vam budem od dodatne koristi?

SUDIJA ROBINSON: Hvala, da čujemo sada gospođicu Higinis (Higgins).

ADVOKAT HIGINS: Hvala, časni Sude. Samo nekoliko uopštenih primedbi u vezi sa onim šta je rekao gospodin Najs, a onda bih htela samo ukratko da iznesem svoje opservacije u vezi sa dokumentom koji je obeležen za identifikaciju, a na koji se upućivalo. Što se tiče onoga šta je rekao gospodin Najs, on je spomenuo proširivanje predmeta od strane optuženog. Međutim, mislim da bi bilo bolje da se kaže da je to dodatno istraživanje, što je legitimno pravo optuženog i, po mom mišljenju, najbolji način za gospodina Najsa da se bavi svojim dokazima jeste da se drži pravila koja postoje, a to je 85(A)(iii). Dakle, to se tiče faze pobijanja dokaza. Naravno, na Tužilaštvu će da bude da odluči koliko i šta čime će da se bavi u toj fazi pobijanja dokaza. Sada bih htela da pređem na dokumente koji su obeleženi u svrhu identifikacije. Dakle, prvo bih htela da kažem nešto o dokumentu 818, "Kosovo: pravo i politka". Kao što je sudija Kvon rekao, radi se o jednom zborniku ustavnih zakona i odluka i skrenuta je pažnja svedoku na to. On je dao neke svoje komentare u vezi sa tim. To nije uvršteno u dokazni spis dosada. Radi se o uopštenim ustavnim dokumentima i sada može da se postavi pitanje: a zašto tokom izvođenja dokaza Tužilaštva to nije predočeno? Takođe treba da imamo na umu i politički komentar koji je izneo gospodin Najs, a to se nalazi na strani 9 tog dokumenta. Dakle, to su moje primedbe u vezi sa tim i ukoliko vi budete odlučili da usvojite taj dokument, ja smatram da treba da se usvoje samo oni doku-

menti koji su spominjani, a ukoliko Pretresnom veću pomaže, ja mogu da vam dam i brojeve strane. Sad bih htela da pređem na dokument 819 koji je takođe ubeležen u svrhu identifikacije. To je onaj tekst uz časopisa "Nacional". Vi ćete da se setite da tokom svedočenja svedoka Ratka Markovića, da on nije prihvatio verziju koja je bila tu predočena u vezi sa radom radnih grupa. Sudija Robinson je postavljao pitanje u vezi sa statusom tog članka, mislim da je to bilo prošle nedelje i činjenica je da svedok nije prihvatio taj članak, a onda nakon toga je i sudija Bonomi (Bonomy) izneo svoje komentare, odnosno pitao je da li se takvi dokazi mogu iznositi tokom izvođenja dokaza Odbrane, a pogotovu ako se ima na umu da svedok ne prihvata te činjenice. Takođe ćete da se setite da u vezi sa ovim tekstom objavljenim u "Nacionalu", da je Tužilaštvo moglo da se pozabavi tim pitanjem i na drugi način. Naravno, tu imamo i pitanje porekla i pouzdanosti i to Pretresno veće treba da razmrti. Gospodin Najs je rekao da je veoma važno da Pretresno veće ima pred sobom ove informacije, ali ja mislim da Pretresno veće ima deo informacije, budući da je i videlo taj tekst, a takođe je i čulo komentare svedoka u vezi sa svim tim, tako da nema nikakvih osnova da se ovaj dokument uvrsti u dokazni spis. Sada bih htela da pređem na dokument 822. To je onaj tekst koji je napisao Keljmendi. U stvari, radi se o dokumentu koji je proizveo Informacioni centar Kosova. Radi se o jednom diskriminatornom i neustavnom dokumentu. Gospodin Najs je svedoku postavio nekoliko pitanja o tome. Svedok je odgovorio na ta pitanja i ako se dobro sećate, svedok je na prvo pitanje rekao da ne zna, a u vezi sa drugim pitanjem je rekao da ne može da odgovori. Ovde se radi o članku kog je napisao neko drugi i koji nije bio uvršten tokom izlaganja dokaza Tužilaštva. U svakom slučaju, molim vas, da obratite specijalnu pažnju na političke komentare koji se nalaze u predgovoru i čak ako ga budete usvajali suprotno onome šta ja sada kažem. Poslednji dokument je članak Slobodana Samardžića koji još nije dobio broj za identifikaciju. Problemi su sledeći: prvo, opet je ovo dokument koji je napisao neko ko nije svedok u ovom Predmetu i ko nije dostupan za unakrsno ispitivanje o stavovima sadržaja u tom

članku; drugo, ovo nije dokazni predmet Tužilaštva i oni ga nisu uvrstili u njihovom izlaganju dokaza, dosada. Ja moram da kažem da se ovde radi o jednom dokumentu opšte prirode, opštim ustavnim pitanjima Savezne Republike Jugoslavije i sasvim je jasno da je taj dokument mogao da bude uvršten tokom njihovog izlaganja dokaza. Gospodin Najs je nekoliko pasusa pročitao svedoku i ja smatram da je to sasvim dovoljno. Nemam nikakvih osnova da taj dokument u celini postane dokazni predmet. I, konačno, časni Sude, ako uzmete u obzir ono šta je gospodin Najs govorio o potrazi za istinom, morate takođe da imate na umu da postoje sledeće poteškoće: ukoliko se dokazi uvrštavaju na osnovu pravila inkvizitornog postupka, izvodi iz izlaganja dokaza će ipak uvek da se rade na osnovu akuzativnog postupka. Prema tome, ukoliko se u spis uvrsti jako puno dokaznih materijala, to će kao rezultat da ima ogromni teret na leđima optuženog jer on mora da ga pregleda. Dokazi treba da se uvrštavaju na osnovu opštog principa, a to je da Tužilaštvo uvrštava svoje dokazne predmete tokom svog izlaganja dokaza, a nakon toga postoji faza pobijanja.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

SUDIJA KVON: Gospođice Higinis, a što vi kažete o uvrštenju verzije odluke Kontakt grupe (Contact Group) i odluke Ustavnog suda koju je pomenuo gospodin Najs?

ADVOKAT HIGINS: Kad je reč o prvom dokument kog ste spomenuli, a to je dokument koji je delimično uvršten, nemam ništa da kažem. Vi možete, to šta ste sada rekli, da kažete i gospodinu Miloševiću. Ja lično nemam ništa da kažem. On će možda da ima nešto u vezi s tim. Drugo pitanje tiče se članka čijem uvrštenju sam se već usprotivila. To je Keljmendijev članak. Prema tome, ja tražim da ništa od toga ne uđe u spis. Ukoliko vi ipak budete želeli da uvrstite taj članak, onda da bi taj članak mogao u potpunosti da se shvati, možda vam trebaju i ti dodatni dokumenti. Međutim, problem je sledeći: ti dokumenti nisu predloženi svedoku. Svedok koji je

stručnjak za ustavno pravo nije dobio šansu da komentariše te dokumente, zato ja apelujem na Pretresno veće da bude posebno oprezno kad je reč o tome, čak i ukoliko je sklono tome da uvrsti taj članak u spis.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospođo Higgins. Gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja mislim da je gospodin Najs podneo jednu čitavu gomilu potpuno bezvrednih papira, međutim vi ćete svakako odlučiti kako vam je volja, u skladu sa vašom praksom. Ali na nekoliko hoću posebno da stavim primedbu. Gospodin Najs govori o nekakvoj navodnoj odluci Ustavnog suda Kosova. Nikad nije doneta ta odluka Ustavnog suda, to je svedok i ustanovio. To šta ima gospodin Najs, to je neki nacrt odluke koji su neki članovi Ustavnog suda pripremali, kao što je postojao i onaj nacrt odluke o proglašenju Kosova za republiku i tako dalje. Prema tome, to nema nikakvu vrednost, ili ako insistira da vi to imate u vidu, onda se može govoriti o jednom nacrtu koji nikad nije imao nikakvo pravno dejstvo i što je potpuno jasno i iz onog šta je predloženo, a i iz onoga šta je svedok govorio. Drugo, u interesu kredibiliteta svedoka, zaista mislim da nema smisla da se uvodi ovaj članak kojim je svedok, kako je gospodin Najs rekao, bio izložen oštroj kritici od strane jednog svog kolege i pominje se Stevan Lilić, profesor Pravnog fakulteta. Setićete se da profesoru Markoviću zbog forsiranja vremena, gospodin Najs uopšte nije pružio priliku da bilo šta kaže o tim kritičkim primedbama. On je samo uspeo da nešto kaže o članku profesora Samardžića. Pretpostavljam da se radi o profesoru Slobodanu Samardžiću i istakao da on nije pravnik, ali o ovom članku gde je izložen oštroj kritici, kako kaže gospodin Najs, on nije imao prilike ništa da kaže, nit' mu je predloženo nešto na šta je mogao biti upućen da nešto kaže, nema nikakav značaj. Posebno je gospodin Najs objašnjavao kako je neko pisao Ustav pet dana, što je apsurd., jer se tu zloupotrebljava činjenica da je radna grupa, sastavljena od predstavnika Srbije i Crne Gore, ustavnih stručnjaka zajedno izolovano radila na pisanju nacrtu pet dana, tu jednu radnu

nedelju. Praktično zatvorili su se i radili, a on je lepo objasnio, pa 15 godina se pripremaju elementi sa kojima čovek nastupa, stručnjak nastupa kad piše Ustav. Prema tome, takva vrsta kritike je neozbiljna. Mislim da nema smisla da se uopšte o njoj ovde raspravlja. Prema tome, smatram da ovi predmeti koje je gospodin Najs sad napabirčio ovde da ih da, imaju samo funkciju da gomilaju papire, a da nemaju nikakvu vrednost i smatram da ih ne treba prihvatiti.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Mogu li ja da kažem par stvari?

SUDIJA ROBINSON: Ne želimo da ovo produžavamo.

TUŽILAC NAJS: Ne, ni ja ne želim, ali ipak dozvolite mi da kažem relevantno pravilo na koje sam se pozvao, Pravilo 90(F), gde se govori o načinu ispitivanja svedoka i o tome ko kontroliše ispitivanje svedoka. Tu lepo piše da je ispitivanje svedoka takvo da pridonosi odlučivanju Tužilaštva i da se izbegava nepotrebno trošenje vremena. Ja mislim da to, u svakom slučaju, podržava ono šta sam ja ranije rekao. Osim toga, dakle, ja se oslanjam prvo na tu odredbu kad je reč o izlaganju dokaza i prikupljanju materijala za uvrštavanje u spis. Istina je važna, baš kao što je važno i nepotrebno trošenje vremena.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, ja smatram da je Pravilo 90(F)(i) prikladno za *comon law* sistem, kontradiktorni sistem kao i za sistem civilnog prava. I u kontradiktornom sistemu mi smo zainteresovani za efektivno ispitivanje i iznošenje dokaza kako bi se išlo u potragu za istinom.

TUŽILAC NAJS: Ja moram da kažem da advokati Odbrane ne bi trebalo da izvode tehničke argumente u kontradiktornom sistemu, u onom koji podržavaju izuzeće dokaza iz spisa. Osim toga želim da kažem još jednu stvar, a to je da biste vi u vašem razmatranju tre-

bali da vidite i da li možda želite ponovo da saslušate eksperta za ustavna pitanja koji je ranije pozvan. To je doktor Kristan.

SUDIJA ROBINSON: Ja sam već doneo odluku o tome, ali mogu sada da vam je saopštim. Mi želimo da vi u roku od nedelju dana podnesete podnesak u kome ćete da identifikujete teme u vezi sa kojima želite da pribavite iskaze od doktora Kristana, ukoliko ponovo želite da ga pozovete i recite nešto o tome kada će on da bude dostupan da svedoči?

TUŽILAC NAJS: Zahvaljujem se na tome. Ja moram da priznam da advokati koji su bili u stanju da nam pomognu su advokati koji iz raznoraznih razloga nisu želeli da dođu pred ovaj Sud. Mi u ovom trenutku još ne znamo da li ostali takvi svedoci, osim doktora Kristana, su možda sada promenili svoje mišljenje, ali ranije to nisu želeli. Prema tome, lepo je da znamo da možemo da pozovemo doktora Kristana i time ćemo odmah da se pozabavimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U prevodu na srpski jezik se kaže "advokati koji nisu hteli da učestvuju ili koji nisu mogli da dođu" i tako dalje. A u engleskom tekstu, pretpostavljam da oni kucaju ono šta gospodin Najs govori, se kaže "pravnici". To je velika razlika u srpskom jeziku. Kaže se ovde: "advokati koji su bili u stanju da nam pomognu su advokati koji iz raznoraznih razloga nisu želeli da dođu pred ovaj Sud" i tako dalje. Prema tome, "pravnik" i "advokat" je potpuno različita stvar. Advokat mora biti pravnik, ali advokat je u srpskom jeziku neko ko zastupa nekoga pred sudom, a ne pravnik kao stručnjak. Prema tome, molim da se na srpski jezik prevodi onako kako se kaže. Ovde je reč o pravnicima, a ne o advokatima. I još jednu stvar, molim vas, koju sam propustio. Gospodin Najs je naveo u objašnjenju dokaznog predmeta koji je, u stvari, dokazni

predmet u tabulatoru 47, koji sam ja ovde prezentirao, to su principi Kontakt grupe, kao da je neko prikrio nekakvo međunarodno učešće u rešavanju problema Kosova. Ja vam skrećem pažnju da u tabulatoru 47 imate i na srpskom i na engleskom tekst u kome su pobrojani ovi piše "Opšti elementi" i poslednji među tim elementima, tu ima deset, znači: "Međunarodno učešće i puna saradnja strana na sprovođenju" ... To je sadržano u principima koji su prezentirani u tabulatoru 47 i to je delegacija, kao što je svedok i rekao, Vlade Republike Srbije te principe Kontakt grupe prihvatila. To je bilo pre Rambujea (Rambouillet).

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Miloševiću.

(Pretnosno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Odluku o potencijalnim dokaznim predmetima Tužilaštva ćemo da damo kasnije. Kad je reč o dokaznim predmetima Odbrane, tabulatori 9 i 12 dokaznog predmeta Odbrane 271 su spomenuti, ali još bili uvršteni u spis. Prema tome sada uvrštavamo u spis tabulatore 9 i 12, D271. Gospodine Miloševiću, vreme koje smo proveli u ovom razgovoru neće da se računa u vreme koje vam je dodeljeno. Sada možete da pozovete svog sledećeg svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pozivam svedoka Mitra Balevića.

SUDIJA ROBINSON: Molim da svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK BALEVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, sedite. Izvolite, gospodine Miloševiću.

GLAVNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro jutro, gospodine Baleviću. Recite mi ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Dobro jutro, gospodine Miloševiću, predsedniče.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite odakle ste, gde ste rođeni i gde ste živeli najduži deo svog života?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Rođen sam u Crnoj Gori 1929. godine. Od svoje četvrte godine prešao sam sa roditeljima da živim u Metohiji. To je jedno selo opštine Budisavci (Budisallc), srez pečki, Kraljevina Jugoslavija. Tako da sam svoj ceo životni vek uglavnom proveo na Kosovu i Metohiji, do progona 1999. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta ste po profesiji i gde ste radili?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam sada penzioner železnički, inače pročitacu da ne bih negde preskočio, šta sam sve radio. Od 1947. godine do decembra 1973. godine bio sam na železnici. Do maja meseca 1997. godine, zbog pritiska napustio sam ŽTP i radio kod elekto-industrije "Obod" Cetinje ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, pretpostavljam da ste na pravili grešku. Rekli ste do maja 1997. godine.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: 1977. godine, oprostite. Do maja meseca 1997. godine, greška. Na zahtev radnika železničara kao stručnjak, maja meseca ponovo se vraćam na železnicu. U međuvremenu četiri godine bio sam predstavnik Jugoslovenske železnice u Bugarskoj (Bulgaria), a to je od kraja 1979. godine, do kraja 1984. godine. Po povratku iz Bugarske nastavljam da radim u ŽTP-u, kao savetnik direktora ŽTP-a.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, ne morate da pravite tolike pauze.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Kod mene se ništa ovde ne prenosi i ja ništa ovde ne čujem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa vi i ne možete sebe da čujete, nema šta da vam se prenese. Pošto će vam se prenositi prevod na srpski jezik, ako neko govori nekim stranim jezikom.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Hvala. Zatim neko kratko vreme bio sam sekretar SIZ-a za saobraćaj u Prištini (Prishtine), a na kraju penzionosan 4. aprila 1990. godine kao predsednik Opštinskog komiteta u Kosovu Polju (Fushe Kosove) i radio kasnije, kao neprofesionalac, od 1994. godine do izbivanja rata, sekretar Gradskog odbora Socijalistička partije Srbije u Prištini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vidi se da ste bili član Saveza komunista Jugoslavije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, član SKOJ-a sam bio od 1945. godine, a od 22. jula 1949. godine član Saveza komunista Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bili ste i na partijskim funkcijama, koliko se vidi iz ove vaše kratke biografije, je l' tako?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa prošao sam skoro sve partijske funkcije neprofesionalno. Sekretar Osnovne organizacije, član Opštinskog komiteta, predsednik Rejonske konferencije, predsednik Opštinskog komiteta Saveza komunista.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, u jednoj fazi razvoja situacije na Kosovu osamdesetih godina, mnogo se govorilo o samoorganizovanju Srba i Crnogoraca radi suprotstavljanja pritiscima koji su na njih vršeni zbog iseljavanja i poznato je da ste vi bili angažovani u tom samoorganizovanju. Je li to tačno?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, to je tačno. Zbog pritisaka raznovrsnih na Srbe i Crnogorace i terora koji je činjen, ja sam u učestvovao u organizaciji toga otpora kroz razne vidove, počev od

skupova, delegacija, tako da sam do kraja bio učesnik skupova u borbi protivu terora, a za opstanak srpstva na Kosovu i Metohiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste živeli sve vreme u Prištini i Kosovu Polju? Jesam li to tačno ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, do 1980. godine sam živio, od 1961. godine do 1980. godine u Kosovu Polju. Od 1980. godine do 26. juna, kada sam morao zbog progona da napustim Prištinu, živio u Prištini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: S obzirom na ovo vaše iskustvo i na funkcije koje ste imali u Prištini, Kosovu Polju i na angažovanje koje smo maločas pomenuli, da li se može reći da ste vi veoma dobro informisani o svim događajima iz tog vremena?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi sad, od kada, prema vašim saznanjima, dakle pitam vas o vašim saznanjima, ne uopšte o nekim istorijskim činjenicama, dakle od kada, prema vašim saznanjima, datira stradanje Srba od albanskog nacionalizma na Kosovu i Metohiji?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Stradanje Srba i Crnogoraca na Kosovu i Metohiji, prema mojim saznanjima i onda kada sam ja formiran kao ličnost koja je mogla to da prati i da sazna, počinje od 1941. godine, a to je za vreme okupacije i napada na Jugoslaviju, odnosno II svetski rat. Tada su mnogi Srbi i Crnogoraci morali da napuste Kosovo i Metohiju, jer su im kuće zapaljene i proterani, bilo je i ubistava, tako da je to bio jedan vid prvog pritiska koga sam ja mogao da pratim i za koga sam ja znao i za koga mogu da tvrdim, tada je na desetine hiljada Srba i Crnogoraca napustilo Kosovo i Metohiju. Spaljene su kuće i sve što se imalo pokretno i nepokretno, nepokretna je opljačkana i desetine hiljada je napustilo teritoriju Kosova i Metohije. Dalje, za vreme rata su doseljeni veliki broj Albanaca. O ciframa koje sam ja tada, a i kasnije, one se daju utvrditi, verovatno ti podaci postoje i dalje, je naseljeno oko 200.000

Albanaca sa područja Albanije (Albania) na teritoriji Kosova i Metohije koji su pokrili i zauzeli zemljište ona koja su napustili Srbi. Na Kosovu i Metohiji tada su bile snage Nemaca koji su držali severni deo, Metohiju, gde sam ja živeo, držali su Talijani koji su, doduše, prema Srbima bili korektni i pokušavali su da ih zaštite, ali dok su deo istočni i deo juga držali Bugari. To je bila vojna vlast, ali je civilna vlast bila albanska vlast. Ohrabreni tim nacionalizmom, on je nastavljen i posle rata 1945. godine. Ja ću istaći da u zvaničnim podacima i dokumentima stoji Džafer Deva (Xhafer Deva), lider Albanaca iz Kosovske Mitrovice (Mitrovice), na jednom skupu je izjavio: "Sloboda je došla, Jugoslavije više nema, nastaje Velika Albanija. Srbe treba proterati sa Balkana ili ih ubiti." (Lirija ka ardhur, nuk ka me Jugosllavi, formohet Shqiperija e madhe. Serbet duhet me i largu nga Ballkani ose me i vra). Period 1941. i 1944. godina zaslužuje još da se kaže. Tada su ubijeni Boro (Boro Vukmirović) i Ramiz (Ramiz Sadiku) 1943. godine, jer je to vezano za teror koji se vršio nad Srbima. Oni su bili u skrovištu u Đakovici (Gjakove) i kad su pozvati od Tempa, Svetozara Vukmanovića da idu na vezu u Prizren (Prizren) ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Baleviću ...
SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Iznosim zbog terora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ne moramo da idemo sada u te detalje, pošto ovde malo njih zna ko su Boro i Ramiz. Jedan je Srbin, jedan je Albanac i zajedno su radili i zajedno ubijeni upravo zbog sloge, ali da idemo dalje. Šta je bilo posle II svetskog rata? Da li imate neku opasku o onome šta se dešavalo posle II svetskog rata?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Intenzitet albanskog nacionalizma je postepeno rastao. Jedan od najtežih, u prve dane posle rata, momenat je kada je državni vrh Jugoslavije i njegovi čelnici doneo zakon ili odluku, ne znam kako se sad zvalo, o zabrani povratka Srba i Crnogoraca koji su za vreme rata napustili Kosovo i Metohiju. U tome su ih zdušno pomogli čelnici jugoslovenskog vrha, svesno ili

nesvesno, tako da je to bila jedna katastrofalna odluka po Srbe i Crnogorce, jer su otišli tamo, sirotinja u Crnoj Gori i Srbiji, a ne mogu da se vrate natrag. To je bio jedan od momenata. Drugo, 1966. godine za nas Srbe i Crnogorce i komuniste održat je čuveni VI plenum kada je Ranković isključen i smenjen sa svih funkcija. To je bio totalni krah bezbednosnog sistema za Srbe i Crnogorce na Kosovu i Metohiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Baleviću. Sad ćemo malo da ubrzamo dinamiku, što se tiče vremena. Da li se sećate, da li se vi lično sećate i šta možete da kažete, ako se sećate, demonstracija iz 1968. godine?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da li ja moram ...

SUDIJA ROBINSON: Nismo dobili prevod vašeg pitanja. Možete li da ponovite pitanje, gospodine Miloševiću? Sada dobijamo prevod ponovo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svakako. Dakle, gospodine Baleviću, da li se sećate demonstracija 1968. godine?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, gospodine predsedniče, ali sam samo želeo da istaknem još jedno pitanje koje nisam istakao, da kažem. Za Srbe i Crnogorce je bio katastrofalan Ustav koji je donet 1974. godine, kada su pokrajine, kada je pokrajina Kosovo izašla iz autonomnosti, a Srbija ni država ni pokrajina. Demonstracije 1981 godine ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas pitam sad da li vi imate bilo kakva sećanja o demonstracijama 1968. godine?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: 1968 godine ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo vrlo kratko.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: 1968. godina. To su prve demonstracije koje su bile, a cilj tih demonstracija je bio, "Kosovo

Republika" (Kosova Republike), u prvom planu. U drugom planu pripajanje Albanije i otepljenje od Srbije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, šta je dovelo do toga izliva albanskog nacionalizma i separatizma koji je eskalirao tim događajama iz 1968. godine, a zatim i ovima koje ste maločas pomenuli, 1981. godine?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa osnovna težnja je bila u svim tim demonstracijama da se Kosovo otcepi od Srbije i jedini razlog demonstracija, nikakvog drugog nije bilo sem toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je to bilo tada otvoreno rečeno ili se krilo?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Demonstracije, naročito one 1981. godine koje su bile rušilačke, su ispoljile tada javno zahteve da Albanci, ja ovde kad govorim, ja ne govorim o celoj albanskoj naciji kao teroristima, ja govorim ovde o onim koji su stvarali teror, zla i nevolje nanosili srpskom narodu. Ali demonstracije 1988. godine su sa svojom brutalnošću i tako, koje su ugušene kasnije intervencijom vojske na poziv pokrajinskog rukovodstva, one su pokazale do kraja zahtev za otepljenje Kosova, za "Kosovo Republiku". A Albanci su tada imali sva svoja prava. Molim vas, ja ću navesti samo neka. Imali su svoju Skupštinu, svoje Izvršno veće, svoje Predsedništvo, svoj Vrhovni sud, svoj Ustavni sud, svoje Ministarstvo unutrašnjih poslova, veliki univerzitet, sve izuzev vojske, a vojska im nije bila potrebna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, dobro, recite mi, ja samo vas pitam o onome šta je vaše saznanje i vaše iskustvo, kada ste čuli za izraz "etnički čisto Kosovo"?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Etnički čisto Kosovo, ono se provejava od početka, ali je pedesetih godina naročito došlo do tog takozvanog, ne takozvanog, nego stvarnog etničkog čistog Kosova i tada su počeli iseljavanja Srba i Crnogoraca, da bi drugom polovinom šezdesetih godina to poprimilo masovni karakter, a na to je uti-

caj bio i demonstracija koje su 1968. godine. Znači, za etnički čistim Kosovom, ja sam saznao i mi, tu početkom pedesetih godina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, koja su sredstva tada, opet, znači, molim vas da imate u vidu vaše iskustvo, vaša saznanja, koja su sredstva pritisaka na Srbe primenjivana, odnosno koja su primenjivali albanski nacionalisti?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost Srba i Crnogoraca, albanski nacionalisti su primenjivali sva sredstva koja se razlikuju od sredstava za vreme II svetskog rata. Verovatno, to je uput bio i sa strane i podrška sa strane sigurno i tako dalje. Primenjivano je ubistvo, silovanje, paljevine imovine, oduzimanje imovine, uzurpiranje imovine, pljačke, razna druga maltretiranja i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dakle, praktično sva sredstva koja ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Praktično sva sredstva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate nešto o nekim događajima osamdesetih i devedesetih godina, na primer da li ste lično bili upoznati sa paljenjem Pečke patrijaršije 16. marta 1981. godine?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Lično sam upoznat da su upaljeni konaci Pečke patrijaršije. Bio sam na licu mesta, na desetine i desetine puta, a to je bio i predmet rasprave na nekim našim partijskim organizacijama zašto je došlo do toga, jer su tu pokušani da se daju pogrešne informacije, da to nije namera, nego zlonamera. To je, u stvari, bila namera i prvi signal "Srbi selite se sa Kosova i Metohije".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li se sećate povređivanja Martinovića, ubistva Miodraga Šarića, ubistva Danila Milinčića. Tada se o tome mnogo pisalo. Ne pitam vas o onome šta se pisalo u štampi, nego da li ste bili lično svedok tih događaja na Kosovu u to vreme, dakle ovih nekoliko ubistava koja su veoma uzbudila javnost?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine predsedniče, slučaj Đorđa Martinovića je slučaj kakav se do tada, verovatno ni od tada neće desiti. On je povređen, flaša ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da ne ulazimo u detalje.
SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Dobro, ali sam upoznat i slučajno sam se desio u bolnici, ne zbog toga nego drugim slučajem, kada je tamo došla poseta, pukovnik neki, Ivanović, koji su razlozi, u početku mi nije bilo poznato, ali kasnije mi je poznato da je on pokušao da ga ubedi da je to samoranjavanje, međutim to nije bilo samoranjavanje, nego da je to jedno zlo delo koje se ne može, koje se ne pamti i verovatno se više neće pamti, tako da je taj slučaj meni do kraja poznat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a šta znate o ubistvu Miodraga Šarića, o ubistvu Danila Milinčića?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Miodrag Šarić je ubijen na pragu svoje kuće kod Đakovice zato što je samo Srbin i ništa drugo i zato što nije hteo da napusti svoju kuću i svoje selo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je vršio na njega pritisak...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Albanski teroristi, isključivo albanski teroristi, su vršili. A slučaj Milinčića mi je bliže poznat, jer je njegova supruga Radmila zapošljena na moju intervenciju i pomoć u školi "Aca Marović", kao nastavnik, a i učestvovala je na jednom skupu u Kosovom Pojlu koji se održao 24. aprila. On je ubijen pred očima majke, a pre toga 1960. godine ubijen je i otac. Krivac nije pronađen, a ispovest na skupu je bio Radmile kako je ubijen i čak kada je suđeno tom ubici, nije joj omogućen prevod da ona prati na srpski kako se vodi sudski proces, tako da mi je taj slučaj poznat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se sećate onda iz tih, samo prelazim preko tih događaja koji su veoma uznemiravali javnost u to vreme: pokušaj silovanja igumanije manastira Gračanica, napad na manastir Devič 1986. godine ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Istog dana kada je Todorović Tatijana napadnuta, silovana, na žalost, od Albanca i to policajca, okupio se veliki broj Srba i Crnogoraca da protestuje, tako da je to jedno delo koje se ne može, ovaj, ničim pravdati i bio sam na licu mesta. Pitanje napada na Devič takođe mi je poznato, jer sam bio prisutan kada je moj veliki prijatelj, Mićo Samardžić, otišao na licu mesta i poneo pušku Paraskevi koja je bila bez leve ruke, tako da je ona napadana dva puta. Ja sad nemam datume pri sebi. Ona je bila bez ruke. Manastir Devič je rušen nekoliko puta, on je sagrađen negde u XIV veku, kada u tom delu je bilo 98 posto Srba, a danas nema nijedan i 17. marta prošle godine je srušen sa zemljom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, svi ti događaji tada su bili opšte poznati u javnosti. Vi kao žitelj Kosova i Metohije u to vreme i konkretno Kosova Polja, odgovorite mi, molim vas, na pitanje: da li su Albanci pokretali te masovne demonstracije 1968. godine, 1981. godine zbog neke svoje obespravljenosti ili su postojali drugi razlozi?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne, isključivo. Ja sam naveo da su imali sva svoja prava koja su dobili u onoj Jugoslaviji, već isključivo je bilo iseljavanje Srba i Crnogoraca za etnički čisto Kosovo i za pripajanje Kosova i Metohije Albaniji, pre toga republika, onda pripajanje Albaniji. Inače nikakva obespravljenost kod njih nije postojala. Ja sam kao građanin Kosova i Metohije imao mnogo manje političkih, ekonomskih, građanskih, materijalnih i drugih prava od njih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, pročitacu vam iz paragrafa 75 kosovske optužnice jedan citat. Tamo stoji: "Tokom osamdesetih godina Srbi su izražavali zabrinutost zbog diskriminacije koju je prema njima sprovodilo pokrajinsko rukovodstvo na čijem su čelu bili kosovski Albanci, dok su kosovski Albanci izražavali zabrinutost zbog ekonomske zaostalosti i zahtevali veću političku liberalizaciju i status republike za Kosovo. Od 1981. godine, pa na dalje, kosovski Albanci su izlazili na demonstracije koje su vojska SFRJ i policijske snage Srbije suzbijale." Završio sam

citat. Moje prvo pitanje vezano za ove navode je sledeće: da li su Srbi bili samo diskriminirani, kako ovde piše, od strane rukovodstva ili je nad njima vršen teror?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Srbi, ne samo da su bili diskriminirani, jer bi se to još nekako trpelo, nego je vršen teror svih vrsta i sve ono šta je moglo da se koristi kao teror i kao sredstvo terora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da preciziramo to, kad kažete sve da se vrši. Je li tim terorom dovedena u pitanje i fizička egzistencija?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno, jer su vršena ubistva, silovanja, uzurpacije ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to ste naveli. Dakle, to smo, dakle, razjasnili. E sad mi recite, kad se kaže nerazvijeno Kosovo i tako dalje, što je tačno da je bio najnerazvijeniji deo, kakve su mere preduzimane od strane ostalih delova Jugoslavije za razvoj Kosova. Vi ste bili tada funkcioner na železnici, pa ste bili partijski funkcioner, dakle veoma obavešteni o tome. Prvo mi recite, jeste li bili obavešteni o tome?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Jesam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I kakve su mere preduzimane?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Dozvolite mi tu malo da objasnim, duže, stvari. U finansijskom smislu, brojka, cifra koja su novčana sredstva uložena, nije mi poznato, ali ću navesti šta je izgrađeno posle rata, a nije bilo prije rata. Verovatno neću moći sve da nabrojim, ali ću nabrojati samo neke objekte iz čega se da zaključiti koliko je ona Jugoslavija, pod vođstvom Tita, koji je dao sva prava Albancima, uradila na Kosovu i Metohiji. U Kosovskoj Mirovici izgrađena je fabrika akumulatora i fabrika veštačkih gnojiva, izgrađene su dve velike termoelektrane, ne znam koliko megavata, nije mi poznato, u Obiliću (Obiliq), izgrađena je, takođe, fabrika, azotara. Dalje, izrađeno je u Peći (Peje) kombinat, veliki, kože i obuće koji nije postojao, fabrika šećera, fabrika piva. Izgrađena tek-

stilna industrija u Đakovici. Izgrađen "Printeks" u Prizrenu. Izgrađena velika fabrika šavnih cevi u Uroševcu (Ferizaj), proširen kombinat, fabrika cementa u Đeneral Jankoviću (Hani i Elezit). Izgrađena fabrika municije u Srbici (Skenderaj), okrug Drenice (Drenice). Izgrađena prehrambena industrija u Kosovu Polju. Izgrađena fabrika ulja u Uroševcu ... To su samo neki objekti, ja bi trebao to još dugo da kažem i to potvrđuje da je Jugoslavija ulagala ogromna sredstva i ne stoji istina da su Albanci bili ekonomski zapostavljeni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, da li su Albanci sa Kosova i Metohije bili siromašniji od Srba sa Kosova i Metohije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Naprotiv...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su imali više razloga za nezadovoljstvo zbog ekonomske situacije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Naprotiv, ne. Kapital na Kosovu i Metohiji uglavnom je bio u rukama Albanaca, ali su Srbi bili siromašniji, jer su Srbi napuštali Kosovo za vreme II svetskog rata, pa se nisu vratili, trpeli su ono šta su trpeli. Prema tome nisu bili bogatiji, nego siromašniji od Albanaca, sem izuzetaka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Hvala vam, gospodine Baleviću. Još samo jednu stvar vezano za ovo šta sam vam citirao, gde se kaže: "vojska SFRJ i policijske snage Srbije suzbijale". Ova ... Izlazili na demonstracije, a vojska SFRJ i policijske snage Srbije suzbijale. Recite da li su policijske snage Srbije uopšte učestvovala u suzbijanju tih, odnosno mogle da suzbijaju te demonstracije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Učestvovala je vojska. Ponavljam, ali na zahtev pokrajinskog rukovodstva. Inače snage policije Srbije tada nisu imale prava da učestvuju, da intervenišu na Kosovu i Metohije. Ima zvanična izjava ministra Lalovića, da su oni tri puta, mobilisali rezervni sastav i skidali i čekali u Merdare. To je jedno mesto blizu Kosova, ali nisu imali pravo da uđu na Kosovo, sem kada su naredbom Predsedništva formirane snage SFRJ. Onda su

snage policije Srbije u sastavu tih snaga, kao i sve snage drugih republika, ušle da održavaju red na Kosovu i Metohiji.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Baleviću, recite nam, tokom svih tih događanja, gde ste se vi nalazili i šta ste radili osamdesetih godina?

SVEDOK BALEVIĆ: Osamdesetih godina ja sam bio ... Krajem 1979. godine, do kraja 1984. godine predstavnik u Bugarskoj, ali sam svakih 15 dana bio u Prištini, a porodica mi je bila u Prištini. Ako vas taj period interesuje, ono, sve drugi period, pre i posle ovoga, stalno sam bio u Prištini i Kosovo Polju, ali sam imao pouzdanu informaciju o svemu šta se zbivalo na Kosovu i Metohiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da preciziramo ...

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste li bili na licu mesta kada su se događale ove demonstracije 1981. godine, jer ta 1981. godina spada u period kad ste vi bili predstavnik u Bugarskoj?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine predsedniče, ja sam tada dobio poziv moje porodice, supruga i sina Nebojše, da hitno dođem u Prištinu, jer je ovamo haos i postoji opasnost, "ugroženi smo, dolazi da vidimo šta ćemo da radimo". Ja sam tada došao, tog dana baš kad su bile demonstracije, imao sam mnogo prepreka da uđem na svoju teritoriju i u svoju državu. Prvo kod Merdara nisu hteli da nas puste, policija, pa onda u Podujevu (Podujeve) policija, pa na ulazu Devet Jugovića (Nente Jugović), policija, tako da sam sa mnogo peripetija, da se tako izrazim, ušao i prošao sam, ne centrom grada, nego sam prošao krajem pored železničke stanice, da bih došao do svoje kuće u Dardaniji (Dardania). Tako da sam pratio, ali ne na licu mesta, jer se nije smelo na licu mesta pričati, kako su se odvijale te demonstracije. Tako da su to bile rušilačke demonstracije. Bilo je i povređenih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite, da li se sećate nekih drugih provokacija, kao što je simuliranje trovanja, štrajk rudara, lupanje u posuđe i sve to šta je u to vreme, na neki način, obeležavalo atmosferu na Kosovu i Metohiji, posebno u Prištini?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Albanski separatisti, potpomognuti rukovodstvom albanskim, su izmišljali sve moguće provokacije da bi izazvali pažnju međunarodne javnosti, o navodnom bezpravljju njihovom i da bi time uputili Srbe da beže sa Kosova i Metohije. Primere ću navesti. Primer trovanja studentske i đачke omladine koje je tih dana bilo. To je jedna stvar i lakrdija, jer se ne može na nacionalnoj osnovi trovati. Navešću primer škole "Aca Marović" u Prištini, gde je pomoćnik direktora Milosava Miletić. Kada su navodno otrovani, jedno odeljenje albansko, izleteli napolje i ona je stala i zamolila ih da ne izlaze i uzela je srpsko odeljenje, ubacila u odeljenje, gde su, pod znakom navoda, "trovani Albanci": "evo vi pređite u srpsko odeljenje, a neka se truju albanska deca". Prema tome, to je lakrdija i sa tim je prestala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A šta je onda se govorilo kako se nekakav gas pušta u to albansko odeljenje, da se otruju albanska deca?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ali je utvrđeno, to su utvrdili međunarodni eksperti, međunarodni stručnjaci koji su tada bili u Kosovu, da od toga nije bilo ništa, da nikakvih gasova nije bilo na nacionalnoj osnovi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je bilo uopšte nekih otrovnih gasova?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Nikakvih otrovnih gasova nije bilo. Sve je to bilo izmišljeno da se izazove pažnja šire javnosti o teroru nad Albancima, a teror je bio obrnuto. Dalje, paljenja sveća nije uobičajeno kod Albanaca. To ne pripada ni njihovoj veri ni njihovoj religiji, ali su oni hteli sa time da se dodvore katolicizmu i da izazovu pažnju šire javnosti o bespravljju i da ih podrži. Tih dana su se ulicama Prištine kretale povorke, koje su držale decu, žene decu za ruku.

U tim povarkama se nalazio Fadilj Hodža (Fadil Hoxha), Džavid Nimani (Xhavid Nimani), Imer Pulja (Ymer Pula), velikoalbanski dostojnici, a pre toga na visokim funkcijama države Jugoslavije, u Predsedništvu i jednom i drugom i tako dalje, sa parolama "NATO pakt", američkim zastavama ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: O kojim danima sad govorite? Molim vas, precizitajte.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: To govorim o danima 1998. godine, jer je to deo sastavni onih izmišljenih provokacija. Dalje, morao sam da navedem i taj datum, jer je i to bilo izmišljeno i tako dalje, o bespravlju. Dalje, lupanje ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, da idemo dalje. Na 1998. godinu ćemo doći kasnije, ali nećemo morati da se vraćamo na taj događaj koji ste pomenuli ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Dozvolite da navedem. Pitanje koje ste vi postavili, treba dodati još. Tih osamdesetih godina, krajem osamdesetih je bilo masovno napuštanje radnih mesta od strane Albanaca, da bi se dokazalo, pred međunarodnom javnošću, o njihovom bespravlju, da se otpuštaju. Čak su tražili, ja nemam, nisam poneo imena, nisam očekivao da će mi to trebati, čak su tražili da dobiju rešenja o otkazu. Znači bilo je masovno napuštanje radnih mesta, tako da je i to vid koji je izmišljen, da bi se pred međunarodnom javnošću pokazalo o njihovom bespravlju. Dalje, isto tako moram da navedem štrajk rudara u Kosovskoj Mitrovici koji je bio totalno režiran, a to je utvrdio i Stipe Šušar, tadašnji predsednik Predsedništva CKSKJ, kada se obratio i sišao dole u jamu, ne znam koji je horizont to bio i kada je rekao: "Pa vi mi ne ličite da ste rudari." To je kasnije i utvrđeno, da je tamo bilo više civila nego rudara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi kratko, posle tih demonstracija 1981. godine, da li je intenziviran proces iseljavanja Srba i Crnogoraca?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Maksimalno. Za period 1981. godine, 1989. godine, do donošenja amandmana na Ustav Srbije 1989. godine, iseljeno je oko 20.000 Srba i Crnogoraca sa Kosova i Metohije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, koja su ... Vi ste bili rukovodilac železnice u Kosovu Polju, to je glavni železnički čvor na Kosovu i Metohiji šezdesetih godina, je l' tako?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koja su vaša iskustva sa tim pritiscima, šikaniranjima o kome govorite, upravo na tom poslu na železnici?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja ću sasvim kratko. Ja sam bio rukovodilac železničkog saobraćaja na Kosovu i Metohiji. U to vreme su činjeni svi mogući ispadi, pritisci koji su ugrožavali bezbednost železničkog saobraćaja, od podmetanja raznih predmeta radi iskliznuća vozila, do gađanja iz vatrenog oružja u kabine motorovođe, mašinovođe i pomoćnika, do napada na konduktore, do skidanja potpornih zidova, kamenja koji su bili na mostovima, da bi doveli u opasnost most i iskliznuće vozova, kidanje telefonskih linija, kidanje stubova, telefonskih. Ja sam jednu takvu zvaničnu informaciju napisao i ona ima mnogo više od ovoga šta sam ja ovde izjavio i podneo Sekretarijatu unutrašnjih poslova koja je kasnije objavljena putem štampe, jer je kod mene došao Mile Kordić, poznati novinar i pisac, iako sam ja njega zamolio da vodi računa jer ćemo loše proći i ja i on. On me je uveravao da on neće reći od koga je ta informacija, no kasnije se to saznalo, to nije bitno, tako da je u četiri nastavka on objavio jednu, ja imam dokaze tu i mislim da je ta knjiga kao dokaz pred ovim Sudom ... Tako da je maksimalno bila ugrožena bezbednost železničkog saobraćaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, šta se dešavalo paralelno u to vreme? Da li vam je poznato šta se dešavalo sa skrnavljenjem kulturnih spomenika, grobalja srpskih, odnosno hrišćanskih u izves-

nom smislu? Imamo one primere Bresje (Bresje), Kabaš (Kabash) kod Vitine (Viti), Grace (Grace) kod Vučitna (Vushtrri)?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam, pošto je Bresje moja teritorija bila, gde sam bio predsednik Rejonskog i Opštinskog komiteta, sutradan sam ja otišao, u Bresje bili su polomljeni spomenici i oskrnavljeni, neki ogrebanjani. Fotografije na spomenicima izbijene. Polomljeno dosta spomenika. To sam se lično uverio. U Grace sam bio, prošao u to selo i video gde je humka tih malih beba koje su posle ukopavanja bile iznete. O tome se pisalo dosta. Ja sam se uverio gde je bilo, jer sam tuda prošao kolima, jer sam išao za Mitrovicu i svratio da se uverim. A po pitanju Kabaša i ovih drugih, to je zvanično potvrđeno na skupu 24. kroz 25. april, u Kosovu Polju, što ima u knjizi koja je ovde priložena kao dokaz.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a šta znate o slučajevima uzurpiranjima i nasilnog otimanja imanja?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Imam konkretan slučaj. Savo Čubranović, to je moj prijatelj i radnik kod mene, kondukter na železnici, sa domcilom u železničkoj stanici Peć, živi u Peći, sad kasnije. Inače je iz Ljutoglave (Lutogllave), jedno selo pet, šest kilometra od Peći, kada mu je uzurpiana na silu zemlja koju on nije mogao da obrađuje. On je to prijavio vlastima. Uzorpatore je kažnjen 10 dana, posle 10 dana izlaska iz zatvora ponovo je nastavio uzurpaciju i niko ništa nije mogao da preduzme dalje, niti je preuzimao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi kažete kažnjen je 10 dana ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Zatvora 10 dana ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažnjen zatvorom 10 dana?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: 10 dana. To je bila maksimalna kazna za uzurpaciju takve vrste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je vama šta poznato o slučajevima uništavanja letine, paljenja, sečenja voćnjaka i tako

dalje?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja nemam spisak, ali je to potvrđeno i na skupovima i na raznim sastancima, a informacija je bilo dosta da je bilo mnogo paljevina, naročito pšenice i tako dalje, letina. Ali ja od tih podataka nisam registrovao, ali ih je apsolutno i sigurno tvrdim, bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi šta vam je poznato o politici zapošljavanja u tim decenijama na Kosovu, o takozvanom “nacionalnom ključu” koji je tada korišćen?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Politika albanskog rukovodstva na teritoriji Kosova i Metohije je bila potpuna majorizacija nad Srbima. Nacionalni ključ zapošljavanja su bili šest prema jedan, ali je bilo i sedam prema jedan. Kod svakog zapošljavanja, znači, trebalo je zaposliti šest, odnosno sedam Albanaca, a jednog Srbina. To je bio dug proces, jer je trebalo da se čeka da se zaposli jedan Albanac, pa drugi, pa treći, pa šesti, pa tek ako dođe na red Srbin. Tako da je i to jedan od kojih je pospešio iseljavanje Srba i Crnogoraca u borbi za koru hleba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi, gospodine Baleviću, dakle nije važno kakve ko kvalifikacije ima, da li ko ima u pogledu obrazovanja i kvalifikacija bolje ili slabije uslove, samo je bio nacionalni ključ ili sam ja pogrešno shvatio ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne, niste pogrešno shvatili. Dobro ste shvatili. U pitanju je bio nacionalni ključ, a kvalifikacije su bile niže u mnogo slučajeva kod Albanaca koji su zapošljavani prema ključu, nego kod Srba. Moram da istaknem da se čak išlo toliko daleko da se u fudbalskim klubovima moralo naći Albanaca. Konkretno, fudbalski klub “Kosovo Polje” je proglašen srpskim i mi smo morali da nađemo nekoga Albanca koji će da igra u tom klubu. Na sreću, mi smo našli ipak nekakvog kvalitetnog koji je tamo igrao. Išlo se dotle daleko, a tamo za taj ključ je važio i za osnovne škole i za fakultete i za sve drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, dobro, da li iz tog vremena imate neka vaša lična saznanja o tretmanu doseljenika iz Albanije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Oni su svedušno sa velikom pompom i zadovoljstvom dočekivani. To su bile kolone. Ja mislim da to nisu, ne mislim, nego tvrdim da to nisu izbeglice, da je to organizovano išlo iz Enverove (Enver Hoxha) Albanije, navodno pod pritiskom, ali je to organizovano išlo, jer su oni išli sa pokretnom imovinom, sa zapregom, sa stokom, sa krdom i tako dalje. Oni su svedušno dočekivani i njima se nalazio posao, nalazila se zemlja, davata zemlja na poklon, kupovana zemlja, čak i sredstvima države. Slučaj u opštini Dečane (Decane) gde je predsednik opštine kupio iz sredstava državnih zemlju, a sve na štetu Srba i Crnogoraca.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U Prištini, gde ste vi živeli, je bio univerzitet na kome su dobijali mesta i doseljenici iz Albanije? Da li znate nešto o tome, ne kao studenti, nego kao nastavnici?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Mnogi profesori koji su se navodno tretirali kao izbeglice, ali to nisu bile izbeglice, jer su prelazili, oni su zapošljavani na Univerzitetu u Prištini. Čak su neki profesori albanske narodnosti, Ćosja (Rexhep Qosja) i neki, rekli da su oni slabijeg kvaliteta po stručnosti od profesora koji raspolaže prištinski univerzitet iz Prištine, ali su oni zapošljavani, ne zbog predavanja i zbog usavršavanja, nego zbog indoktrinacije albanskih studenata na putu ka "Kosovo Republika", Kosovo otcepljenje i razvijanje mržnje prema srpskom i crnogorskom življu.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, izvinjavam se što sam vas prekinuo, ali došlo je vreme za prvu pauzu, čak je i prošlo vreme za početak prve pauze. Dakle pauza od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, molim vas nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, da li se sećate kako su realizovani popisi stanovništva na Kosovu i Metohiji, odnosno preciznije da vas pitam posebno kako su tretirani Romi, Goranci i Muslimani?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Popis, gospodine predsedniče, Miloševiću, 1971. godine i 1981. godine, potpuni falsifikat. Konkretna slučaj 1981. godine: opština Klina (Kline) gde je bilo 300 kuća Roma, posle popisa nije bio nijedan. Takav je slučaj bio i vezano za Gorance i druge za vreme tog popisa. Ali ovo je konkretna slučaj koji potvrđuje da je popis iz 1971. godine i 1972. godine falsifikovan da bi se prikazalo brojčano viši broj Albanaca, a na štetu Srba i Crnogoraca.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li biste to nešto preciznije mogli da objasnite? Da li vi, u stvari, tvrdite da su Romi, Goranci i Muslimani u popisu prikazivani kao Albanci?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, apsolutno. Prikazivani su kao Albanci da bi se etnička struktura Kosova i Metohije pogoršala na štetu Srba i Crnogoraca, a u korist Albanaca.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je bilo, po vašim saznanjima, dakle, samo ono šta vi znate, pritisaka na Srbe, Crnogorce i druge nealbance u preduzećima u kojima su radili?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Vršeni su različiti pritisci. Naročito je bilo pritisaka kod dvojezične administracije, kod dvojezičnog opštenja, međusobnog i tako dalje. Recimo, često puta su rešenja pisana Srbima na albanskom jeziku, a Srbi to nisu mogli da pročitaju. Često puta su sednice na organima upravljanja, zborovima birača i tako dalje, vođeni, tamo gde je većina prisustvovala Srba, na albanskom jeziku, pa se to naknadno u nekim mestima prevodilo, a u nekima nije, tako da je to bilo reagovanje Srba na takvo vođenje. Dalje, bilo je pritiska nad Srbima, da "vi treba da idete odavde, šta tražite" i tako dalje. To su bili različiti pritisci.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi da li su Srbi, Crnogorci i drugi nealbanci imali ravnopravne uslove za lečenje u zdravstvenim ustanovama? Da li su mogli da se osećaju sigurno?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, ja ću navesti primer jedan koji govori da nisu imali. Porodilište, akušerska klinika u Prištini na čijem čelu je bila Mekuli (Mekulli), supruga poznatog pisca albanskog Mekulija, gde su novorođenčad, bebe, srpske i crnogorske nacionalnosti umirale, takoreći masovno posle porođaja, što su srpske i crnogorske žene bile prinuđene da se prekine sa porođajima tu i da se ide u obližnje gradove, kao što je Kraljevo, Skoplje, Kruševac, Prokuplje i Niš. Kao dokaz kako se ova načelnica ginekološke, Mekuli, ponašala, navešću samo jedan primer koji takođe govori da su sa pravom srpske i crnogorske žene sumnjale u njenu lekarsku etiku. Za vreme demonstracija 1981. godine bilo je povređenih demonstranata i ona kada je ušla u bolnicu, ona im je doslovice rekla: "Sretne vam rane, junaci" (me fat plaget, trima). To je kod Srba izazvalo ogorčenje i zbog toga što je više bilo ugroženo voditi žene na porođaj u tu kliniku, doneta je odluka da se izgradi, ne znam koje godine je to bilo, mislim tu negde 1987. godine, porodilište u Kosovu Polju. Objekat je izgrađen, ali kasnije nije namenjen toj funkciji, već je neka druga medicinska ustanova bila smeštena u njemu. Kamen temeljac je udario ministar Todorović i član Predsedništva Miroslav Đorđević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tadašnji član Predsedništva Srbije Miroslav Đorđević, inače profesor medicinskog fakulteta, o njemu govorite, je l' tako?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: O njemu govorim, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kosovo Polje je jedno od retkih naselja na Kosovu i Metohiji i nastanjeno gotovo isključivo Srbima, je l' tako?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koji je bio procenat Srba u Kosovu Polju u to vreme?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Tada je u uglavnom pretežno bilo preko 60 posto Srba u Kosovo Polje, a okolna sela su bili Dobri Dub (Doberdup), Nakarade (Nakarada) i tako dalje, su bila albanska sela. U Kosovo Polje 60 posto, 70 posto je bilo srpsko.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kakva je bila kadrovska politika u Kosovo Polju?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govorim o toj vašoj opštini.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Gospodine predsedniče, na žalost, obrnuta od nacionalnog sastava i strukture građana u Kosovo Polje. Ja ću navesti primere. Direktor klanice je bio Avdi Musa, Albanac iz Podujeva, 30 i nešto kilometara daleko od Kosovo Polja, koji je sa sobom, kada je postavljen, doveo još oko četrdesetak radnika Albanaca da rade u toj fabrici, da bi se izmenila etnička struktura zaposlenih. Direktor stočne farme je takođe bio Albanac. Direktor fabrike stočne, takođe, je bio iz Peći, ne sećam mu se imena, Albanac. Direktor "Žitoprometa" je bio Albanac Režveće Fazlija (Rezhveqe Fazlija). Da, direktor fabrike stočne hrane Feta Grapci (Feta Grapci) iz Peći, njegovo ime. Direktor ŽTP-a iz Kosovog Polja, velikog preduzeća, je bio prvo Zenun Beća (Zenun Beqa), a zatim Đeljadin Sahiti (Gjeladin Sahiti). Tako da su uglavnom privredna preduzeća, sem svinjogojske farme gde je bio Srbin, jer to Albanci nisu ni želeli da prihvate, tu farmu i mlekare gde je bio Srbin, ostalo su sve bili Albanci.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, šta se dešavalo sa toponimima, sa ćirilicnim natpisima i slično?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Bilo je zahteva na sastancima i zvaničnih zahteva pokretanih od strane Albanaca, svakako secesionista, separatista, ali i ne cele albanske nacije, ne želim da gen-

eralizujem, da se, recimo, toponimi crkava obeležavaju onako kako se obeležavaju i džamije. Vršene su promena naziva gradova na teritoriji Kosovo i Metohije. Recimo, Uroševac se zvo "Ferizaj", Đeneral Janković, "Hani i Elezit", onda Dobra Voda, "Ujmir", Kosovo Polje, "Fushe Kosove". I što je interesantno navesti, sada je bilo pitanje koji prvi naziv staviti gore: da li albanski ili srpski? Zahtevalo se da prvo ide albanski, pa srpski, jer je albanska nacija veća na Kosovu i Metohiji, pa se tu nije moglo naći rešenje zbog otpora Srba i Crnogoraca, pa se išlo da to bude vodoravno, pa se i tu, ovaj, teško nalaze rešenja, ali je išlo negde jedno, negde drugo. Kombinacije su vršene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite, s obzirom da ste tada bili funkcioner, da li su vlasti na Kosovu i Metohiji pokazivale nameru i spremnost da spreče teror nad Srbima, Crnogorcima i ostalim nealbanskim stanovništvom, odnosno da spreče te pritiske radi iseljavanja?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine predsedniče, da su rukovodstva, državna i partijska, Kosova i Metohije htele da spreče to šta se zbivalo na Kosovu i Metohiji vezano i za teror, za egzodus i za sve druge nevolje srpskog i crnogorskog naroda, do toga ne bi došlo. Verovatno ni ja, ni vi, ne bismo bili ovde.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite, da li su savezni, sad ne govorim, dakle, o kosovskim, nego savezним, državnim, partijski organi, osuđivali separatizam i teror nad Srbima, Crnogorcima i ostalim nealbancima na Kosovu i Metohiji?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa osuđivali su neki i to manji broj, verbalno, a kako su mogli da osuđuju kad su oni dali podršku donošenju Zakona o zabrani povratka Srba, Crnogoraca, kad su oni izglasali Ustav iz 1974. godine, kad su dozvolili da se promeni ime Kosovu i Metohiji, samo na "Kosovo" da se "Metohija" otpiše, jer je taj deo srpskog, crkvenih poseda, kad su dozvolili da se uvede državna albanska zastava. Prema tome, od njih nisi mogao očekivati podršku, pa bilo je nekih verbalnih podrški, ali je to bilo mnogo malo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da li ste vi, Srbi sa Kosova i Metohije imali u vidu da Republika Srbija ima ustavnu obavezu da štiti ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja ne čujem ništa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Mikrofon mi je isključen ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, traže od vas da ponovite pitanje, zato što je došlo do prekida u zvučnom sistemu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, sad je, vidim, ponovo uključen mikrofon. Dakle, da li ste vi, srpski i crnogorski stanovnici Kosova i Metohije, imali u vidu da Republika Srbija ima ustavnu obavezu da štiti vaša osnovna prava i slobode, kao prava i slobode svojih građana?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Onoliko koliko je bilo u Ustavu napisano, Srbija je trebala toliko da interveniše, ali su njena ustavna ovlašćenja, po onom Ustavu, bila mala. Međutim, ipak se moglo intervenisati kod saveznih organa i kod pokrajine da se spreče, ali su ustavna ovlašćenja bilo ograničena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, ja govorim o svesti koja je vladala među vama tada ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Svest je bila da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je postojala svest o tome da Srbija nije imala nikakva, ni izvršna, ni upravna, ni sudska ovlašćenja na teritoriji Kosova?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: To je činjenica, apsolutno, jer sve je bilo na Kosovu. Sve su institucije imale na Kosovu, ono drugo u saveznoj republici, tako da ona nije imala ovlašćenja. Ali su Srbi i Crnogorci ipak očekivali da će Srbija nešto da uradi, da preduzme mere da se spase koliko je to moguće, da se spase na Kosovu i Metohiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, kako je došlo do samoorganizovanja Srba i Crnogoraca na Kosovu i Metohiji?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa prvo su počeli skupovi 1981. godine, pa onda 1983. godine. Tu već uzima maha u Kosovu Polju, onda u Priluzju (Priluzhe), Vučitrnu, u Peći, teritorija Gnjilana (Gjilan), Gračanica (Gracanice), širom Kosova počeli su skupovi da se održavaju. Onda su bile razne delegacije, obilazile sve savezne organe, tamo gde je imalo mesta i ko je hteo da ih primi. To je bio početak. Onda je stvoren jedan pokret, masovni, Srba i Crnogoraca sa Kosova koji je tražio rešenje i spas srpstva na Kosovu i Metohiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, recite mi, pošto pominjete da ste išli da razgovarate sa raznim funkcionerima, ko je sve od političara na saveznom, republičkom i pokrajinskom, dakle i na federalnom i na republičkom i na nivou Autonomne Pokrajine Kosova, uopšte ko je od istaknutih ličnosti primao delegacije Srba i Crnogoraca sa Kosova i Metohije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Mislim da je prva delegacija bila kod Nikole Ljubičića. On je tada bio predsednik Predsedništva, ima datum, ali mislim da datum nije bitan, ako treba možemo ga naći, tamo je išla delegacija Srba i Crnogoraca. On ih je dočekao tako, bolje i da nisu išli kod njega, nije ništa pokazao razumevanja da će pomoći Srbima i Crnogorcima. Druga velika delegacija Srba, to već nije delegacija, nego jedna masa, krenula je u saveznu Skupštinu koju je predvodio pokojni Boža Marković, 80 godina starac i oni su tamo naišli na Ilijaza Kurtešija (Ilijaz Kurteshi) koji je bio predsednik savezne Skupštine. Oni nisu hteli kod njega, jer su imali puno razloga, jer politika Ilijaza Kurtešija sa ostalim albanskim rukovodstvom ih je proteralo sa Kosova. Mislim da ih je tada primio Lazar Mojsov i Bogdan Trifunović, sa njima su razgovarali i tada je Božo Marković rekao: "Teško ovoj državi koji ne možete da vodite ovaj narod, a ja ga vodim." Tada je Đuro traktorista rekao, čuveno, ono: "Kad vaša deca mirno spavaju, ja hoću i moja da spavaju". Lazar Mojsov je dao odgovor tada Srbima i Crnogorcima, toj masi koja je

bila u "Sava centru" ili nekoj drugoj, ne sećam se dobro, da "vama ne sme da fali ni dlaka sa glave". To se u istinu ostvarilo, dlaka po povratku tih Srba i Crnogoraca iz Beograda, dlaka sa glave nije falila, ali su dalje letele glave i teror nastavljen. Onda su išli ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, sad navodite da niko nije hteo da pomogne. Pa bilo je među političarima, valjda i po neko ko je imao nameru da pomogne? Imate li neko pozitivno iskustvo?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam hteo još da navedem kod koga su bili. Išli su kod patrijarha Germana koji je dao blagoslov da nastavi pokret i tu su naišli na razumevanje. Naišli su na razumevanje kod Čkrebića, mislim da je on tada bio predsednik Predsedništva i da je on obećao da će učiniti sve što je moguće da se pomogne za ostanak Srba na Kosovu i Metohiji i da se izbegne teror. Jedna grupa od 60 intelektualaca, Jagoš Zelenović, Ođalović i da ih ne nabrajam sve, Moračić i tako dalje, bila je kod Milanka Renovice, tada predsednika Predsedništva CKSKJ da traže pomoć za spas srpstva, za opstanak srpstva na Kosovu i Metohiji protivu terora i za povratak Srba i Crnogoraca. Naišli su na loše razumevanje i tako dalje. Tako da je jedini Čkrebić tu odskakao, a kad su se vratili ovi intelektualci, neki su imali dosta posla sa organima Državne bezbednosti, Jagoš Zelenović i još neki.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je činio te delegacije Srba i Crnogoraca sa Kosova i Metohije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa činili su ih, sem ove grupe intelektualaca, činili su ih svi ko je mogao, zavisi kakva je delegacija bila i koji je broj bio, ali uglavnom činili su Srbi i Crnogoraci. U nekim delegacijama je bilo i nekoliko Albanaca i tako dalje. Ja se dobro ne sećam, ali mislim, ne mislim, nego tvrdim da je bilo i nekih Albanaca u nekim delegacijama šireg, ali za javnost oni nisu želeli da se ovako vide i da se zna o njima da su bili u delegacijama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, jeste li vi lično bili u

nekim delegacijama?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam bio u jednoj delegaciji kod tadašnjeg, nas petnaestak je bilo, predsednika Dizdarevića. On je bio predsednik Predsedništva. To je delegacija koja je najavljena da će doći, uz mnogo prepreka, jer su nas pratili. Otišli smo kod njega negde oko 22.00, njegov šef kabineta nas je sačekao i rekao je da će on da nas primi, da je Dizdarević zauzet. Mi smo rekli da "mi nismo došli kod vas, kod šefa kabineta, nego smo došli kod Dizdarevića". On je posle toga došao i primio nas i vođen je razgovor, nekih tri, četiri sata. Nas je negde bilo oko 15 u toj delegaciji, Srba. Mi smo mu izneli, iako je on dosta toga znao, muke, nevolje i patnje srpskog i crnogorskog naroda i da je u Kosovu Polju ostalo 15.000 pred Domom kulture da nas čeka da mi prenesemo izveštaj vezano za razgovore. On je u svom obraćanju nama rekao da će nam pomoći, da će preduzeti mere. Ja želim da istaknem da jedan član delegacije, Ljubo Vujović, je pitao tada: "Druže predsedniče, koliko je potrebno da vojska Jugoslavije interveniše na Kosovo da spreči ponor i ono šta se radi sa Srbima". Odgovorio je: "Dva sata". "Kasno je, druže predsedniče, ako ne može za pola sata da izađe vojska, onda je kasno". Mi smo se vratili, skup je u Kosovu Polju još čekao, u ranu zoru i preneli smo informacije i koji su razgovori vođeni sa Dizdarevićem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, koliko se sećam iz tog vremena, ali vi možete da me demantujete u tome, moj utisak je bio da ste vi vrlo pozitivno tada ocenili kako se ponašao Raif Dizdarević prema vama?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Naš utisak je bio, potvrđujem ovo šta ste istakli, da je on imao razumevanje, da će preduzeti i da je bio projugoslovenski orijentisan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a osim toga što ste vi odlazili u ovim brojnim delegacijama ili čak masovno, tako da se to ne može nazvati delegacijama, bilo je političara sa federalnog, sa republičkog nivoa i sa pokrajinskog nivoa koji su dolazili u vaše sre-

dine i razgovarali sa vama? Je li tako ili nije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je. Verovatno, gospodine predsedniče, ja neću moći ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja se sećam da je Drnovšek, na primer, predsednik Predsedništva Jugoslavije, dolazio da vas poseti?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja, verovatno, neću moći redosled dolazaka da iznesem, ali ako bi mi bilo dozvoljeno da pogledam datum, možda bih se setio, ali ću izneti ko je sve dolazio u Kosovo Polje i u Prištini i ko nas je primao. Na Kosovu Polju je dolazio predsednik Predsedništva, tada Ivan Stambolić ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, mislim da nam ne trebaju svi ti detalji. Ne trebaju nam svi ti detalji kad je reč o kontekstu ovih pitanja. Mislim da možete relativno brzo da prođete kroz istorijat, o kome se nešto spominje u optužnici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite, gospodine Baleviću, Srbi i Crnogorci su držali protestne skupove. Gde i kada su držali protestne skupove?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Dobro, meni nije dozvoljeno da kažem ko je sve dolazio ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije, nije, nije stvar da nije dozvoljeno. Preskočićemo to, jer to, na kraju krajeva, nije najvažnije.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Molim vas, ponovite pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Srbi i Crnogorci su držali protestne skupove. Gde su ih i kada držali i da li su te manifestacije, ti protestni skupovi Srba i Crnogoraca bili mirni ili nasilni?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa zavisno od slučaja, do slučaja, od ispada, od genocida, od zločina kakav se dešava, tako su se organizovali skupovi. Skupovi su uglavnom održavani u početku u

zatvorenim prostorijama, no ako je to iziskivalo oštriju osudu, kao što je slučaj Gračanice, Deviča, Milinčića, Martinovića i tako dalje, onda su održavani javni skupovi pred školom, u dvorištu, pred domom i tako dalje ili u salama, veći skupovi. Tvrdim kategorički da svi skupovi koji su održavani na teritoriji tamo gde sam ja bio prisutan, a saznanje imam i van toga, da nije bilo nikakvog incidenta, nego da su bili na dostojanstvu. A ti skupovi su bili iznuđeno sredstvo borbe Srba i Crnogoraca za svoj opstanak i u borbi protivu terorizma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, sada ćemo doći na pitanja gde vi imate, može se reći, vrlo značajnu ulogu, jer ste bili i jedan od organizatora i konkretno vi bili ste domaćin skupova održanih. Da li me čujete?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Sad ne čujem, ponovite, molim vas, ponovite, sad vas čujem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, kažem doći ćemo na nekoliko konkretnih pitanja koja su vrlo bitna, s obzirom da ste vi bili jedan od organizatora i konkretno vi neposredno domaćin skupova održanih u Kosovo Polju, najpre 20., a zatim 24. na 25. april 1987. godine. Pre nego što vam postavim pitanja u vezi sa tim skupovima, ja ću vam pročitati ... To je paragraf 76 kosovske optužnice, koji glasi: "U aprilu 1987. godine Slobodan Milošević koji je 1986. godine izabran za predsednika Predsedništva Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije, otputovao je na Kosovo. Na sastancima sa lokalnim srpskim rukovodstvom i u govoru pred skupom Srba, Slobodan Milošević je podržao srpski nacionalistički program. Time je odstupio od partijske i državne politike koja je još od osnivanja Jugoslavije posle II svetskog rata, pod rukovodstvom Josipa Broza Tita, ograničavala ispoljavanje nacionalističkih osećanja. Od tog trenutka Slobodan Milošević je koristio rastući talas srpskog nacionalizma, kako bi ojačao centralizovanu vlast u SFRJ." Samo da se vratim na ovo, dakle, ovde se kaže direktno: "Slobodan Milošević je podržao srpski nacionalistički pro-

gram". Ja želim da uvedem ovaj dokazni predmet, "Besane noći". Tu je dat zapis sa ovih skupova koji su se dešavali u aprilu, najpre 20., a posle 24. na 25. april. Gospodine Robinson iz ove knjige je nekih 37 strana koje su obeležene, profesor Rakić dao na prevedenje u decembru. Međutim tog prevoda nema. On nije urađen i ja ću se poslužiti samo kratkim citatom onoga šta nije prevedeno, a jedan deo je preveden, onaj koji prati traku koju ću pustiti. Dakle ...

SUDIJA ROBINSON: Kada ste zatražili prevod, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Prevod je zatražen, ja ne mogu tačno da vam kažem datum, ali krajem decembra. U svakom slučaju dovoljno vremena pre današnjeg svedočenja, krajem decembra.

SUDIJA ROBINSON: Ako je to kraj decembra, bojim se da u skladu sa našim uputstvima to ipak nije bilo dovoljno vremena u skladu sa administrativnom praksom. Možete to da stavite ... Šta, u stvari, nameravate da uradite? Da li nameravate da pročitate te pasuse?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Nameravam da pročitam par pasusa samo iz onoga što nema prevedeno, a deo koji se odnosi na sam skup na kome sam ja, navodno, kako stoji u ovom paragrafu 76, podržao nacionalistički program, ima na traci i postoji prevod koji prati traku, to ćemo videti. Mislim da je to sasvim čisto.

SUDIJA ROBINSON: Pročitaćete nekoliko kratkih pasusa, to će da bude prevedeno. Ali ne želim da dugo čitate. Pročitajte jedan pasus i onda postavite pitanje svedoku, kako bi svedok mogao da komentariše. Niste nam rekli ko je autor "Besanih noći"?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Besane noći" su samo dale stenograme odatle. Autor je Radojica Barjaktarević. Knjiga je objavljena 1995. godine i tu je sadržano i sve ovo šta je bilo na skupu 24. na 25. april, a i prethodni sastanak. Ali da idemo redom, pre nego

što pročitam bilo kakav pasus. Gospodine Baleviću, ja sam došao u Kosovo Polje 20. aprila, je li to tako?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je mene pozvao da dođem u Kosovo Polje?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Vas su pozvali da dođete u Kosovo Polje Srbi i Crnogorci sa Kosova i Metohije. Mi smo se obratili ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li je bilo predviđeno, dakle, pošto ste me pozvali da se održi neki sastanak sa predstavnicima Srba i Crnogoraca u Kosovu Polju?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Molim vas, da bi bilo jasnija stvar oko tog sastanka, dozvolite, gospodine predsedniče, da ja kažem. Prvi sastanak koji je povod za taj sastanak, je sastanak koji je održan 16. aprila 1987. godine pred kućom doktora Zorana Grujića, koji je napisao pismo svim organima od savezne do opštinskog, da sa porodicom i rođacima napušta Kosovo zbog progona i terora koji se vrši na njemu i njegovoj porodici. Zbog takvog pisma pred njegovom kućom okupila se jedna veća masa Srba i Crnogoraca. Ja sam otišao na taj skup kao predsednik Rejonske konferencije, jer je tih dana tu bilo u pitanju i da prođe štafeta, ali štafetu ostavimo po strani, o njoj ako bude interesantno, reći ćemo kasnije i tražio sam da se taj skup mirno razide. Međutim, prihvatili su da se razide kada sam ja obećao da ćemo mi zvati predsednika CK Saveza komunista Srbije, Slobodana Miloševića, da dođe u Kosovo Polje. Mi smo se obratili predsedniku CK Saveza komunista Srbije, tada je mogao da bude neki drugi Milošević, ali ste se vi tada našli i mi smo vas pozvali da dođete. Vi ste prihvatili poziv i ja sam obećao da će se sastanak Srba, odnosno skup, jer prostorija nije mogla da prihvati toliko građana, održati pred ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Baleviću, mislim da ste u dovoljnoj meri odgovorili na pitanje. Mislim da je to jasno, idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, bilo je planirano, kad sam ja došao, da se skup na kome će se izneti problemi, nevolje koje muče stanovnike, građane Kosova, da će se skup održati u sali železnice, železničkog preduzeća, je l' tako?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Ali je to bilo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A zašto se to nije održalo u sali železničkog preduzeća?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Bilo je nemoguće, jer je narod saznao, građani Srba i Crnogoraca su saznali o vašem dolasku, iako se ta informacija do kasnih popodnevniha časova od Opštinskog i Pokrajinskog komiteta prikrivala, ali se saznalo da ste vi sišli na aerodrom i da ćete doći i onda je bilo nemoguće, jer je bilo nekoliko hiljada građana i mi smo, onda, otišli ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači nije mogao da se održi sastanak u sali zato što se skupilo nekoliko hiljada građana?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro i gde smo onda svi zajedno otišli? Oni su bili pred zgradom železničke stanice?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Otišli smo svi zajedno u dvorište osnovne škole "Aca Marović", gde ste vi održali govor.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću samo jedan pasus iz toga, zabeleženog, tada, govora koji sam održao 20. ...

SUDIJA ROBINSON: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je na strani 66 ove knjige koja je zbornik svih tih govora, "Besane noći", koju je objavio Radojica Barjaktarević, poslednji pasus tog mog govora: "Drugarice i drugovi, problemi na Kosovu ..."

TUŽILAC NAJS: Morate to da stavite na grafoskop. Izvinjavam se, što

insistiram na tehničkim detaljima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas ...

TUŽILAC NAJS: Jer i na taj način onaj ko razume jezik može takođe da prati.

SUDIJA ROBINSON: Da, molim da se to stavi na grafoskop.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, budite ljubazni, molim vas, otvorite stranicu 66, pa dajte poslužitelju da stavi na grafoskop. Gospodin Balević ima knjigu kod sebe, a mogu i ja da vam dam iz ovoga. Ja mislim da je lakše da stavite ... Je l' možete da nađate stranicu 66?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Našao sam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, to je poslednji pasus, pre ovog podnaslova "Narod bira delegate".

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja ne znam gde da stavim ovo?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo staviće on. Staviće poslužitelj. Možemo li da vidimo, da li je to to. To je u vrhu strane. E, odlično, to je pasus koji želim da citiram. "Drugarice i drugovi, problemi na Kosovu se mogu rešavati samo ako ojača front Srba, Crnogoraca i Albanaca i svih drugih naroda i narodnosti na Kosovu, koji su u stanju da realizuju te promene. On treba da jača, a ne zato što mi želimo da realizujemo neku načelnu parolu o bratstvu i jedinstvu. Parola o bratstvu i jedinstvu na Kosovu ima podlogu u činjenici da je svakom stanovniku Kosova stalo da se Kosovo razvija brzo, da se Kosovo razvija uspešno, bez obzira, da li je Srbin, da li je Crnogorac, da li je Albanac, da li je neke druge nacionalnosti, da li pripada nekom drugom narodu ili narodnosti. To je, drugovi i drugarice, materijalna osnova na kojoj se mora realizovati program Saveza komunista o Kosovu i mi ćemo, drugarice i drugovi, na toj osnovi pobediti. Svaka druga osnova koja bi bila zasnovana na

nacionalnoj netrpeljivosti, na širenju nacionalne mržnje, ne može biti progresivna osnova komunista i Saveza komunista. Socijalistička Jugoslavija može rešavati probleme Kosova samo na platformi bratstva i jedinstva i nacionalne ravnopravnosti i tako će se i rešavati." Dakle, je li to bila suština onoga šta sam ja rekao kada sam se obratio masi građana toga 20. aprila u dvorištu škole "Aco Marović" u Kosovu Polju?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pitate mene?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da.

SUDIJA ROBINSON: Da.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. To je suština onoga šta ste vi rekli u Kosovu Polju i mislim da je ovde izlišan svaki komentar ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, nema potrebe, ja samo pitam je li to autentično?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, autentično je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda smo se dogovorili da se za nekoliko dana održi skup na kome ćete moći vi, odnosno vaši delegati da budu izabrani da dobiju reč, da izlože svoje nevolje. Je li to bio dogovor na tom sastanku u Kosovu Polju?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. E sada dolazimo, dakle, na skup, koji je po dogovoru sa toga susreta održan. Počeo je u kasnim popodnevним časovima 24., a završio se ujutru 25. aprila. Je li to tako, gospodine Baleviću?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Tačno. Trajao je oko 13 sati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ko je predsedavao na tom skupu?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja, kao predsednik Rejonske kon-

ferencije Saveza komunista Kosovo Polje, Mitar Balević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ja ću, pošto to isto tako nemam prevedeno, pročitati samo par rečenica iz ovih uvodnih napomena koje ste vi, kao predsedavajući skupa, rekli: “Gospodo ...

SUDIJA ROBINSON: Koja je strana?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Strana 91 i strana 93 knjige.

SUDIJA ROBINSON: Da li nameravate da pročitate strane 91 i 93?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne, ne, samo ću sa strane 91 da pročitam, evo jedan, dva, tri, četiri reda i sa strane 93 nešto duži pasus. To je obeleženo. Dakle imam u vidu da ovde u tački 76 se kaže da sam ja tada podržao nacionalistički program srpski, pa se podrazumeva da je predsedavajući, koji sad ovde svedoči, izneo neki nacionalistički program koji sam ja mogao da podržim. Prema tome, ja ću da citiram šta je tada rekao gospodin Balević. Evo, na strani 91, on kaže: “Političko bezbednosno stanje u rejonu opterećuju dalje delovanje sa neprijateljskih pozicija, posebno albanskog nacionalizma i iredentizma, nastavljanje iseljavanja Srba i Crnogoraca, delovanje građanske desnice i raspirivanje srpskog nacionalizma” i dalje govori: “Teška i složena situacija u privredi” i tako dalje, što ću preskočiti. A na strani 93, odnosno ima samo pola reda na 92. gde počinje rečenica: “Produbljeno je saznanje i svest kod vodećih radnih ljudi i građana, pripadnika svih naroda i narodnosti o štetnosti i opasnosti od nacionalizma”. A onda u sledećem pasusu govori se o borbi protiv svih nacionalizama. Dakle i u sledećem pasusu se kaže: “Opredeljenost naših naroda i narodnosti, svih građana i radničke klase, u rejonu da nastave da žive zajedno na ovom području, pod ovim podnebljem” i tako dalje. I, onda: “To je potvrdio i doček i ispraćaj eštafete mladosti’ 1987. godine, simbol bratstva i jedinstva. To je naša snaga”. Dakle, a onda kaže: “Ja sam uveren da ćemo kroz razgovor koga ćemo sad voditi, a i u

buduće, ići tim putem, jer nama nema drugog puta, sem Titovog puta". To kaže gospodin Balević koji ovde sedi, koji je predsedavao i koji je prema, pretpostavljam, u ovoj optužnici trebalo da izloži neki srpski nacionalistički program koji sam ja navodno podržao na tom skupu. A ovo što sam pročitao, što je on rekao, pretpostavljam da jasno demantuje svaku pomisao o tome da je tu bio izložen nekakav nacionalistički program. E sada ...

TUŽILAC NAJS: Nemam prigovor da se pročitaju ovi pasusi, ali mislim da bi komentare trebalo ostaviti za neku drugu priliku.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ne svedočite vi sada. Vi treba da postavljate pitanja svedoku i da čujemo njegovo svedočenje. Pročitali ste pasus i onda ste dali komentar. To morate da ostavite za svoju završnu reč.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Robinson. Da li ste vi, gospodine Baleviću, evo ja sam pročitao par pasusa iz vašeg izlaganja, da li je to šta ste vi izlagali tada bio nekakav srpski nacionalistički program?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa smešna je konstatacija da je ovo šta sam ja rekao pred tim skupom da je to srpski nacionalizam. Tu je, izgleda, stvar obrnuta naglavačke, jer ovde nema ni jedne riječi, niti pomisli da je ovo srpski nacionalizam, jer sam ja pozvao na zajedništvo, na bratstvo i jedinstvo, pa sam čak citirao Tita. Prema tome, svaki komentar je izlišan, ne radi se ni o kakvom srpskom nacionalizmu. Onda bi trebalo proglasiti sve Srbe koji su bili na Kosovu, da su bili za srpski nacionalizam. To nije tačno i ovo je ...

SUDIJA ROBINSON: U stvari, gospodine Miloševiću, ja sam rekao da postoji pasus u kome je svedok upozorio na opasnosti od nacionalizma. Da li je tako, gospodine Baleviću?

SVEDOK BALEVIĆ: Ja sam upozorio i to je dokaz da sam upozorio da ćemo voditi borbu i protivu srpskog nacionalizma tamo gde ga

bude bilo, ali nije konstatacija da je ovo srpski nacionalizam.

SUDIJA ROBINSON: A šta vas je podstaklo da izdate to upozorenje?

SVEDOK BALEVIĆ: Pa podstaklo me je da se ne bi pojavili neki srpski nacionalisti da to zloupotrebe, da zloupotrebe naše jedinstvo i bratstvo i zajedništvo na Kosovu i Metohiji, konkretno u Kosovu Polju, jer smo mi tada osuđivali i pokušaje srpskog nacionalizma. Ali to ne govori da je ovde i jedne reči o srpskom nacionalizmu, ni da smo ga mi podržali, niti da ga je gospodin Milošević prihvatio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, mogu li da nastavim?

SUDIJA ROBINSON: Da, možete. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, sad ćemo videti na televizijskom snimku, samo ono šta je televizija tada emitovala, jer nije se moglo, naravno, sve emitovati što smo dobili od televizije, ali prethodno jedno objašnjenje, jer se i to može videti na snimku. Kada je počeo taj sastanak, da li se sećate nekog događaja? Čuli smo neku galamu ispred zgrade, šta se događalo?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Kad je počeo sastanak, ja sam dobio obaveštenje da je policija upotrebila palicu nad građanima koji su se nalazili van, a bilo je negde oko 15.000, to su procene tada, do 20.000. Na osnovu tog saznanja, ja sam vas, kao predsednika, zamolio da izađete da se obratite građanima van zgrade, kao i Azema Vlasija (Azem Vllasi) koji je bio prisutan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Azem Vlasi je bio tada ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Predsednik Pokrajinskog komiteta ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: ... Saveza komunista Kosova i Metohije. Vi ste izašli, ja sam izašao za vama, ali je tu bila velika

galama, gužva, klicalo se "Jugoslavija", pevala himna, "hoćemo slobodu" i tako dalje. Prvi onde do vas koji su naišli, rekli su: "Biju nas, predsedniče". Vi ste tu odgovorili toj grupici koja je bila oko vas: "Ne smeju da vas biju." Eto to je, ali pošto više tu nije moglo da se govori, jer se ništa nije čulo, ja sam se vratio natrag i naredio rukovodiocu aparature, Sabitu Krueziuu (Sabit Kryeziu), Albancu, da iznese aparaturu na prozor i da se vi sa prozora obratite građanima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro,...

SUDIJA ROBINSON: Gospodin Najs je ustao.

TUŽILAC NAJS: Ja ne znam koliko odlomaka će optuženi da pusti sa video snimka, a sam video snimak traje oko 45 minuta. Ne znam da li postoji transkript na BHS-u uz video. Mislim da mi nismo dobili, ne znam ni da li postoji transkript, da li je dat na prevod. Dok sam na nogama hteo bih da znam kada ćemo da dobijemo engleski prevod govora koji je održao optuženi, a koji se nalazi u tabulatoru 1. Da bih se bavio tim delovima, meni je, naravno, potreban prevod, iako imam kolege koji govore taj jezik.

SUDIJA KVON: Evo ovde u indeksu stoji da će prevodi da budu gotovi 31. januara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne, ja mislim da mi imamo prevod svega ovoga šta je na traci. Sada ćemo da pustimo traku. To je vrlo bitan sastanak. On, kao što vidite, pokazuje jednu čitavu tačku ove optužnice, 76. Govori o sastanku koji je uzet kao jedna od ključnih političkih događaja i tu se na tom snimku vidi ono šta je televizija tada emitovala, toga dana, odnosno sutradan, jer je sastanak trajao ...

SUDIJA ROBINSON: Da li nameravate da pustite svih 45 minuta?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Želim da pustim svih 45 minuta. To nije samo moj govor. To su inserti iz onoga šta su govorili učesnici skupa. Nisam ja govorio 45 minuta. Ima i taj događaj ispred zgrade koji je takođe često iskrivljavan, a ima i šta govore učesnici skupa, ono šta je televizija tada pustila. Ja nisam mogao da pravim izbor iz toga, to je ono s čim raspolažemo, to je ono šta smo mogli da dobijemo.

SUDIJA ROBINSON: Pa morali bismo da tražimo od vas da nam ponudite i osvežavajuće napitke, gospodine Miloševiću?

TUŽILAC NAJS: Ne znam da li smo baš našli transkript. Mislim da nema prigovora da se pokaže video, možda će to čak da bude interesantno i korisno. Ali ako postoji transkript čak na BHS-u, to će da nam pomogne da se time bavimo, ako ga dobijemo pre nego što se pusti video.

SUDIJA ROBINSON: Gospođice Higinis.

ADVOKAT HIGINS: Možda nisam u pravu, ali čini mi se da je prevod 5.1 i da to sadrži govore i drugih učesnika. Možda nisam u pravu, neka me gospodine Milošević ispravi ako nisam. Dakle, to je pod 5.1.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, da li možete to da proverite, dakle tabulator 5.1? Da li je to prevod?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, da, pa ovde piše: "VHS, Sastanak u Kosovu Polju održan 24. na 25. april 1987. godine". To vam je u tabulatoru 5 i to je prevedeno. Sve ono šta je na traci je prevedeno na engleski jezik.

SUDIJA ROBINSON: Morali ste da nam skrenete pažnju na to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A što se tiče transkripta na srpskom jeziku, on je ovde u knjizi Barjaktarevića, jer su tu zabeležene sve diskusije

sa tog sastanka, uključujući i ono šta sam ja na kraju govorio.

SUDIJA ROBINSON: 40 minuta, to znači da će da bude i nakon pauze, budući da će pauza da bude u 12.15?

TUŽILAC NAJS: Ako je to deo tabulatora 1, da li bismo mogli da znamo, sigurno će da bude korisno prevodiocima, vidim da i oni traže dokument, dakle da li može da nam se kaže gde to počinje. A ako ima pauza, a moguće da će da ih bude, između teksta koji nalazim i tabulatoru 1 za film, možda bi bilo dobro da se naznači gde se nastavlja tekst. To nije samo u mom interesu, već je u interesu prevodioca, budući da je i njima od koristi kako mogu da prate i pisani tekst. Vidim da prevodioci iz kabina klimaju glavom.

ADVOKAT HIGINS: Radi se o tabulatoru 5.1, a 1.

SUDIJA ROBINSON: Znači 5.1. Gospodine Miloševiću, gde počinje video snimak? Da li to počinje na strani 1?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo sada ću vam reći, gospodine Robinson. U knjizi Radojice Barjaktarevića koji je dokazni predmet 1, to je ove "Besane noći". Otvaranje skupa, dakle, početak govora gospodina Balevića koji predsedava i iz koga sam citirao samo par pasusa počinje na strani 89 knjige, a onda kroz sve ove stranice su izlaganja raznih učesnika na tom skupu, s tim što moje izlaganje na tom skupu počinje na strani 309, a završava se na strani 316. Kao što vidite, manje od sedam strana je moje izlaganje sa tog skupa. Sve ovo ostalo su izlaganja drugih. Međutim televizija ih sve nema, jer je davala samo nekoliko inserata. To nije pogodno da se sve daje na televiziji iz tog vremena. Ja imam samo iz tog vremena tu dokumentaciju, ali za one koji su zainteresovani, u knjizi su u celini data sva ta izlaganja. Moje je na televiziji dato u celini. Dakle, to moje izlaganje, gde sam podržao ovaj "nacionalistički program" je dato u celini. Mislim da bismo mogli da pustimo u celini, jer može da se

pomeri pauza za malo kasnije, da se vidi snimak, pa onda možemo dalje da idemo treću sednicu skraćeno, jer u svakom slučaju biće racionalnije da se iskoristi vreme, ako vam to odgovara, ali to je do vas da odlučite, nije na meni.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam što ste preuzeli kontrolu nad postupkom, gospodine Miloševiću. To možemo da razmislimo. Da, da, pogledaćemo do kraja snimak.

SUDIJA BONOMI: Gospođice Higinis, da li možete da mi pojasnite jednu stvar? Mislim da gospodine Milošević kaže da je sve to u knjizi koja je pod tabulatorom 1. Pod tabulatorom 5.1 vidimo tekst iz video snimka koji ćemo sada da vidimo. E sad, mene interesuje da li tabulator 5.1 ima i engleski i BHS verziju onoga šta ćemo da vidimo na videu?

ADVOKAT HIGINS: Da, časni Sude. Ako pogledate transkript pod tabulatorom 5.1 videćete da je na engleskom, onda ćete videti i francusku verziju, a onda, čini mi se da imamo BHS verziju engleske verzije, koliko sam ja shvatila.

SUDIJA BONOMI: Dakle, to bi prevodioci trebali da prate.

ADVOKAT HIGINS: Mislim da, da.

TUŽILAC NAJS: Mislim Da je optuženi rekao da je 5.1 samo njegov govor, možda sam pogrešno shvatio. Znači počeo se sa prethodnim učesnicima.

SUDIJA ROBINSON: Da počnemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da imate u vidu, traka je na srpskom jeziku. Ne počinje odavde. Molim vas, ne počinje odavde, počinje pre. Počinje pre, vidi se izlazak iz sale. Traku treba pustiti od početka, ne od mog govora, nego od onoga šta prethodi govoru, na govor

ćemo doći.

SUDIJA ROBINSON: Koliko shvatam tehničari sad premotavaju traku.

(Video snimak)

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne čuje se, odavde počinje, ali ne čuje se zvuk nikakav. Ovde piše: "Izveštaj iz Kosova Polja TV Beograd". A pre toga je novinar najavio da čekaju uključenje televizije Zagreb, Sarajevo, Titograd, dakle drugih televizijskih centara, jer u celoj Jugoslaviji problemi Kosova su bili u centru pažnje.

Novinar: U ponedeljak zakazan zbor građana. U Kosovu Polju bilo je izabrano oko 300 ljudi, uglavnom predstavnika žitelja Kosova Polja i okolnih sela. Međutim, u 18.00 sati kada su u Kosovo Polje stigli predsednik Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije Slobodan Milošević, predsednik Pokrajinskog komiteta Azem Vlasi, član Predsedništva Centralnog komiteta Jugoslavije Kolj Široka (Kol Shiroka) sa pokrajinskim i prištinskom rukovodstvom, ispred Doma kulture okupilo se oko 15.000 građana. Čim je zbor počeo, došlo je do incidenta, jer je milicija uz upotrebu palica pokušala da udalji masu ispred Doma kulture. Na to su građani odgovorili kamenicama i čvrstim predmetima. Predsedavajući zbora u sali zatražio je da Slobodan Milošević izađe i obrati se građanima ispred doma.

Slobodin Milošević: Uđite u dom. Molim vas, hvala.

Demonstrant: Biju nas, predsedniče. Zašto nas biju? Biju nas, biju nas.

Slobodan Milošević: Niko ne sme da vas bije.

Demonstrant: Biju nas.

Slobodan Milošević: Ne sme niko da bije.

Novinar: U ovakvim uslovima dijalog nije bio moguć. Postavljeno je ozvučenje i Slobodan Milošević se skupu obratio sa prozora Doma kulture.

Slobodan Milošević: Drugarice i drugovi, mi moramo da radimo i da saslušamo sve vaše delegate. Prema tome, razgovaraćemo o onome šta ste ih vi zadužili da kažu. Ali omogućite da držimo sastanak, a ne da držimo mitinge. Mi od mitinga nećemo napraviti korist, ali možemo se dogovoriti od sastanaka.

Novinar: Nakon polučasovnog prekida u salu je ušlo još stotinak delegata, uglavnom iz ostalih mesta na Kosovu. Okupljeni građani ispred doma su počeli da se razilaze, a razgovor u sali potrajao je celu noć.

Darinka Popović: Ja volim da živim ovde gde me je majka rodila. Ja volim da mi deca ostanu tu da žive, da mi posete grob i da posete moje detinjstvo. Ja ne volim da idem u Srbiju, ako moram da idem, ja ću da poginem neću da idem.

Učesnik skupa: Ovo je Srbija.

Živojin Ristić: Živim u selu gde su samo četiri kuće srpske. Ukupno nas ima 13. Ja sam od 1987. godine sa četiri deteta i sa ženom i kuću počeo u tom selu, zato što je ta zemlja ostala od dede, od oca, od strica. 1962., 1963. godine kad smo počeli jednu malu kućicu sa pokojnim ocem, svakog dana, svake noći, svake druge, treće noći naša kuća stara bila je kamenovana. Prijavljivano je u miliciju i pored toga to se ponavljalo. Jedne noći, što su otvoreni prozori, preko moje glave, u toj sobi gde smo sedeli, palo je pet, šest kamena.

Kata Komatina: Svi su nam problemi ovde, sve je rečeno. Nema ništa, samo da krenete u akciju, da učinite nešto. Nema više kon-

stacije, hajde sada, hajde sutra, sada odmah. U toku odmah da se zna da ovaj narod naš, bez obzira koji je, da li je srpski, albanski, turski, nije važno, naš, ovde, jugoslovenski, na ovoj teritoriji, da zna na čemu je. Nećemo više da lutamo, molim vas. Nema lutanja više. Zašto? Zašto kad imamo sve političke strukture? Zašto kad imamo ljude koji mogu da nas povedu? Zašto biraмо nesposobnjakoviće? Zašto su nam progresivne snage u ćošak, a one druge vrte u krugu ovu masu ovde. To ne smijemo dozvoliti.

Milanko Bulugić: *Mene su dva puta iseljavali sa Kosova, dva puta sam se vraćao. Kada su me najurivali onda nisu mogli, a sada će postići da se ja sam pokupim ovim metodom. Drugovi, družе Slobo Miloševiću i da postoje neke mogućnosti za zapošljavanje u Srbiji, tek onda bi vi videli kakvo je stanje danas i ovde, nego, normalno, nema ... Jer onda gde ćeš da nađeš pos'о, pa zbog toga je usporen, navodno ...*

Učesnik skupa: *Tako je.*

Milanko Bulugić: *Hvala. Jedno od najglavnijih idejnih pitanja, a za nas danas ovde životnih pitanja, jeste problem pravne jednakosti i pravne sigurnosti, odnosno pravne nejednakosti i pravne nesigurnosti. Republičko i savezno rukovodstvo je tek indikovano, drugovi, informacijama i sve se zna. Postoje tri debele knjige o nalazi-ma radnih grupa o tim nezakonitostima. Međutim, drugovi, oni mogu da kažu, "pa dobro i u drugim krajevima, ovaj, se ne poštuje zakonitost". To je tačno, drugovi, ali to je kao bikini: bikini, on mnogo pokazuje, a ono šta je najvažnijem sakrije. Jeste da se ne poštuju nezakonitost i na drugom mestu, ali da vidimo mi, da saznamo prema kome se ne poštuje zakon.*

Mirko Čupić: *Ne mogu vatru da gase oni koji su je potpaljivali, ili svojim oportunističkim ponašanjem, ili svojom nemoći, ili svojim direktnim podsticanjem ideološkim zastranjivanja. Jedan mladi broj tih kadrova, Albanaca i pored svojih opredeljenja jugoslovenskih,*

od onih starijih kadrova ne mogu da dignu glavu i ne mogu, ali oni to neće da priznaju. I srpski i crnogorski narod ovde nije protiv Albanaca i albanskog naroda, on to nikada nije ni bio, nego je srpski narod protiv separatističkog pokreta koji hoće da ostvari etnički čisto Kosovo i da preko etnički čistog Kosova sruši ovu zemlju, a oni će da ostvare ako budu akcije tekle ovako kao do sad.

Stevan Marinković: *Rukovodstvo SAP Kosovo primenjuje delove Ustava SR Srbije onako kako ga ono tumači. Rukovodstvo Socijalističke Republike Srbije ne primenjuje na celoj teritoriji SR Srbije delove Ustava SR Srbije onako kako ono tumači. Što je onda? Da kažem, čiji sam onda ja? Čiji sam onda ja? To bi želeo ako neko od vas uzme diskusiju, molim vas da se auditorijumu kaže. Posebno naglašavam da se od posebnog uticaja, ovako, na građane srpskog i crnogorskog naroda različito tumačenje delova Ustava SR Srbije koji se odnosi na bezbednost, odbranu, pravni sistem i drugo, a takvu situaciju albanskih separatista vidi kao jačanje državnosti SAP Kosova, a slabljenje SR Srbije, što se uklapa potpuno u njegovu strategiju ostvarivanja državnosti SAP Kosova i smatra da je to samo pitanje vremena. To smo već imali prilike da proverimo 1981. godine. A šta je posle te državnosti? Gde sam ja, odnosno gde smo mi?*

Boro Dželetović: *Da ostanemo tu da živimo u zajednici sa Albancima, a da bi to ostvarili, molim vas, to je moje mišljenje, možda griješim, a da bi to ostvarili, da ostanemo tu, treba da povratimo ono izgubljeno. A šta je to? To je, drugovi, pravo, družbe predsedniče, to je pravo, sloboda, pismo, kultura i jezik i to da se povrati. Onda ostajemo tu, da. Ali, družbe predsedniče, ja ovde nisam došao, ni ovaj narod poštenu, da traži neka veća prava od bespravnih građana ove naše zemlje koji žive unutar granica ove naše domovine, nego sav živalj da se izjednači i da zajedno živimo u bratstvu i jedinstvu sa svim narodima i narodnostima koji žive na teritoriji Kosovo, to je to.*

Daut Bogujevci (Daut Bogujevci): Ja čujem večeras ovakve uvrede na račun albanskog naroda. Kaže "seljaci Albanci nisu", kaže, "opasni. Tu su rukovodioci, tu su školovani ljudi". Molim vas, oni su krivi, je li ... Kad je izbio albanski nacionalizam, u prvim redovima su se uhvatili pošteni Albanci, komunisti, da suzbiju te albanske nacionaliste. Oni su u zatvorima.

predsedavajući: Tišina, molim vas, drugovi.

Daut Bogujevci: Ja to znam, ja sam ovde aktivista. Ja sam aktivista. Ja jedini kao Albanac govorim i imam pravo na više vremena da govorim ...

predsedavajući: Molim vas, drugarice i drugovi, da se saslušamo, imajte strpljenja.

Daut Bogujevci: Ja ovde večeras vidim da, zbilja, neke diskusije nemaju mesta i nisu nikakve logike. Vidite, molim vas, da vam kažem pravo, družo predsedniče, u mome selu polupani spomenici, to ste čuli i preko štampe. To je selo Bresje. Molim vas, ja sam insistirao kao Albanac puno puta da se to obelodani, da se zna ko je to rušio te spomenike, a mi da rušimo ... Hoću da vam kažem, eto, da mislim da su se ufatili neprijatelji koji su rušili spomenici, porušili samo sirotinji, a onih imućnih nisu ni dirnuti rukom. Ovde se uopštavaju stvari. Svako ima u ovoj zemlji ime i prezime. Hoću da kažem Daut Bogujevci je taj i taj učinio ovo delo, a ne uopšteno prljati ljude i tako i na taj način. Mi svi ... Danas svaka reč ima svoju težinu, svako zna svaku reč šta ona pikira, gde ona pikira, gde ona ide, šta ona gađa. Niko danas, niko nije glup. Molim vas, a sada kada ... Bili smo mnogo sirotinja, siromašni svi. Hoću da vam kažem ovde ... Evo u selu mome, Bresju, mi iz porodice Bogujevci imamo 16 nezaposlenih, a u čitavom selu nema tri ili četiri, svi su zapošljeni i nikad bogati nisu bili.

Radomir Kapetanović: Da vam kažem pravo, kad sam se rešio da

dođem ovde, nameravao sam da otčutim 15 minuta i da vam moje ćutanje bude govor, jer ćutanje nekada najviše govori. Govorim u mojoj radnoj organizaciji, govorim o mojoj osnovnoj organizaciji Saveza komunista 10 godina, efekat je isti kao da govorim zidovima. Voleo sam i tražio sam da budem uzet na odgovornost ako su činjenice netačne. Bez provera mojih činjenica, ja sam stavljan sa mojom diskusijom u ad acta. I danas sam član Saveza komunista, nadam se da ću biti još, mada me neki prisutni visoki funkcioneri godinama guraju na margine i čine sve da bi me diskreditovali odstranjivanjem iz Saveza komunista. Ne što sam nepravilan, ne što sam nacionalista, drugovi, samo zbog toga što sam trn u oku na hemiji i na fakultetu albanskim separatistima, kojih, na žalost, ima jako mnogo. Ovaj skup se mora shvatiti kao vapaj, kao vapaj, ponavljam, za elementarna prava, na život i na rad. Ovima kojima se upućuje taj vapaj ne smeju ostati gluvi. Svi smo mi, ali za sebe garantujem, došli ovde za dobro Jugoslavije i nikome ne pada napamet da obespravljanjem drugih dođe u povlašćeni položaj. Ja ne želim nikakva prava na račun nepravde drugih. Stideću se svih takvih koji hoće takve pozicije da druge obespravi. Savez komunista mora, glagol "morati" je težak, mora da ceni što mu se narod obraća, jer to je dokaz da narod veruje partiji. To je dokaz da narod veruje partiji, drugovi i mi se obraćamo, družo predsedniče, vama, u prvom redu kao članu Saveza komunista, kao predsedniku CKSK Srbije.

Miroslav Šolević: *E tu reku ćemo da zaustavimo ili će ta reka da krene nazad, da se ljudi vrate na svoja ognjišta ili ćemo i mi kolektivno da idemo. Nema dileme i mi od vas tražimo, družo predsedniče, da kažete rukovodstvu Srbije, da rukovodstvo Srbije kaže jugoslovenskom vrhu, da da jasan odgovor. To je to šta tražimo kao ljudi. Mi hoćemo da živimo ovde, to nam je osnovna želja, ali na ovakav način ne, ne i ne. Mi hoćemo da živimo ovde, mi hoćemo da poštujemo red i rad koji je u ovoj zemlji i u ovoj pokrajini i u ovoj pokrajini moraju svi stanovnici, bez obzira na nacionalnu pripadnost, da žive od svog rada, a ne od pomoći federacije. Nismo mi*

slepici ili pokrajina siromašna. Nije pokrajina siromašna, nije tačno.

Milika Aleksić: *U Skupštini Opštine Podujevo (Podujeve) je raspravljano o iseljavanju Srba i Crnogoraca i u materijalu koji je dostavljen delegatima, potpredsednik Skupštine Opštine koji je bio zadužen da pripremi materijal, je napisao da je došlo do perfidnog iseljavanja Srba i Crnogoraca iz opštine Podujevo. Uzeo sam enciklopediju da vidim šta je "perfidno", tamo kaže lukavost, podmuklost. Pitam ... Jednom prilikom sreo sam se sa potpredsednikom opštine i pitao sam ga: "molim te, družo Šerif (Sherif), kaži mi zbog čega su se iz tvog sela iselile 33 porodice srpske? Da li da ... Poštenim Albanacima, da kažem ěeto oni iseliše Srbe i Crnogorce."*

Jovanka Milošević: *Družo Miloševiću, samo ću vas pitati da li će neko odgovarati za ovu srpsku decu u ovoj pokrajini, za ova prljava počinjena dela, što su počinjena. Da li će imati ko za to da odgovara i da li će neko odgovarati, a drugove koji su mene tamo, neko ime dali da sam "mač u tuđim rukama", ne, ja sam žena u sopstvenim mukama. Doživela sam tragične slućajeve koje malo može majka da izdrži, ali zato sam pokušala jedno dete, da maknem ga odavde. Teški su to trenuci. Ja sam iz tog mojega govora, što sam dala svoje pravo mišljenje, svoje prave istinske reći, iza koje sve stojim, da sam nazvata "mač u tuđim rukama". U ćijim to rukama? A kad bi znao u tom momentu, kad su me tako nazvali, verujte, bila bi', pa bilo u kojim rukama, ali ... Samo gde polažem pravo. U ovoj pokrajini nikakva prava ostvarila nisam. I ne bih imala šta da dužim, nego dozvolite nam ovde slobodu ili nas pošaljite tamo Srbiji da nam da slobodu.*

Dušica Źorić: *Drugovi, ja vas molim i vi koji ste u prvom redu, stavite se u položaj onih koji su došli ovde da iznesu svoje probleme. Budite vi za govornicom i govorite o takvim svojim problemima, a da taj narod koji je svoje probleme prezentirao, bude na vašim mestima. Biste li vi zatražili konkretnu odgovornosti? Verujem da biste. Prema tome, ja vas molim da nas razumete, ljudima je*

teško. U prošlom delegatskom sazivu, bila sam delegat u saveznoj Skupštini, u Saveznom veću. Kao delegat trudila sam se da iznosim probleme, da govorim o ovim ljudima. Shvatam da je svaki problem, bio to problem Srbina, Crnogorca, Albanaca, Turčina, Goranca ili pripadnika nekog drugog naroda ili narodnosti posebno težak i zahteva punu pažnju, ali, drugarice i drugovi, ako mi zahtevamo da svaki problem pojedinačno sagledamo, to je pregorak posao, čak i za Skupštinu. Na ovakvim sastancima, makar bi trebalo konkretno razgovarati o problemima koji su doveli do ovakvih masovnih kršenja Ustava i zakonitosti, do problema koji će dovesti, koji su već doveli do mnogih teškoća u Jugoslaviji. Mi imamo Kosovo, mi imamo privrednu situaciju, mi imamo galopirajuću inflaciju Mi imamo mnogo problema i krajnje je vreme da imamo mnogo sloge.

Novinar: Posle 13 sati neprekidnog razgovora, jutros oko 7.00 za govornicu je izašao predsednik Centralnog komiteta Saveza komunističara Srbije, Slobodan Milošević.

Slobodan Milošević: Drugarice i drugovi, pre nego što kažem nekoliko reči o sadržini našeg današnjeg razgovora, želim da kažem da nema potrebe da mi zamenimo mesta, kako reče drugarica malčas, da bismo tražili odgovornost. To je naša dužnost. A kada je reč o ovom nemilom događaju danas, o intervenciji milicije, utvrdiće se odgovornost za tu intervenciju za koju nije bilo razloga, jer je to van svake sumnje, jer kad nas je drug Mitar, naš predsedavajući, danas obavestio šta se događa pred zgradom, vi dobro znate da smo za jedan minut se dogovorili da red ne održava milicija, već da to vi preuzmete u interesu bezbednosti građana i dece koji se tamo nalaze i dokaz za to da smo se dobro dogovorili je da je red održan sasvim dobro i da je reč bila u ljudima koji su se dostojanstveno ponašali. Sada želim da kažem o sadržini ovog našeg razgovora i pre svega želim da kažem, da se ovde govorilo o tome kako se ocenjuju, kako se kvalifikuju ovakvi skupovi, sasvim kratko. Ovakvi skupovi nisu skupovi nacionalista, ovakvi skupovi nisu skupovi neprijatelja, ali baš zato, drugovi, ne treba, ja mislim to da kažem,

jer znam da to misli ogromna većina prisutnih i naroda i u ovoj sali i van ove sale, da ne smemo dozvoliti upravo zato što ovo nisu skupovi neprijatelja, već građana, ne smemo dozvoliti da nevolje ljudi zloupotrebjavaju nacionalisti kojima svaki pošten čovek mora da se suprotstavi, jer mi moramo čuvati bratstvo i jedinstvo kao zenicu oka, jer samo na tome i danas kada je bratstvo i jedinstvo ugroženo, mi moramo da pobedimo. Niti hoćemo, niti možemo da ljude delimo na Srbe i Albanace, već moramo da pravimo liniju razgraničenja na poštene i progresivne ljude koji se bore za bratstvo i jedinstvo i nacionalnu ravnopravnost i na kontrarevoluciju i nacionaliste, s druge strane. Ako taj front, drugarice i drugovi, mi ne jačamo, ne stvorimo ga, ne učvrstimo ga - nema ni Kosova, nema ni Srbije, nema ni Jugoslavije. Drugo što želim da vam kažem, budite uvereni da ništa od problema o kojima ste govorili, bukvalno ni jedna reč o njima neće biti izostavljena pred članovima Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije. Ne da bi se o njima informisali, već da bismo ih rešavali u okviru institucija koje ima naše društvo. Osećam obavezu da to kažem na početku, jer fizički nije ni moguće govoriti o svim pitanjima koja su danas ovde pokrenuta. Drugarice i drugovi, svima je danas u čitavoj Jugoslaviji jasno da je Kosovo veliki problem našeg društva koji se sporo rešava. Moram, međutim, da kažem da je Kosovo bio jedini problem ili bar jedini veliki problem jugoslovenskog društva, stvari bi se sigurno rešavale i brže i bolje, ali nas je Kosovo pogodilo kao najteži problem, kao i teška ekonomska kriza kad je drastično opao standard, kad su rasle cene, kada je bilo sve više nezaposlenih, a zatim i krupni politički problemi, jer je naša zemlja uzdrmana separatizmom i nacionalizmom, kao što znate u mnogim svojim krajevima, mada ni iz daleka tako kao ovde na Kosovu i najzad vreme kada su i antijugoslovenske i antikomunističke snage sve prisutnije i sve agresivnije. Kao što vidite, odjednom u isto vreme bilo je mnogo ozbiljnih problema i zato naše društvo i Savez komunista imaju teškoće i pokazuju sporost u njihovom rešavanju, a u rešavanju svih ovih problema Savez komunista, na žalost, nije uvek bio jedinstven, pa, prema tome, nije ni mogao da bude dovoljno efikasan. Ne govorim ovo

kao opravdanje, jer na to ne bih imao ni pravo, već kao konstataciju. Da bismo rešili probleme na Kosovu, kao i sve druge probleme koje imamo, neophodno nam je jedinstvo Saveza komunista i to jedinstvo je najvažniji zadatak sa kojim je partija danas suočena. Taj zahtev za jedinstvom juče i prekjuče je uputio skoro svaki govornik, sa upravo održanog Plenuma Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije. Ja sam uveren da smo mi napravili jedan krupan korak ka jedinstvu i Saveza komunista Srbije i Saveza komunista Jugoslavije i zaista jedinstvom možemo da rešimo mnoge probleme, gotovo sve. Bez jedinstva ne možemo ni jedan. Uprkos mnogih mera, neke ste i vi ovde pominjali koje su dosad preduzete, a naročito u poslednjih godinu dana, stanje na Kosovu i ekonomsko i političko i dalje je nezadovoljavajuće. Kosovo je i dalje nerazvijeno, velika je nezaposlenost, veliki su inostrani krediti, izvoz je nezadovoljavajući, veliki je broj nedovršenih objekata, a što je najteže, prisutna je i dalje velika zloupotreba rada i funkcija u upravi i u drugim službama, pa i u oblasti politike. Govorili smo danas o tome i na sednici Predsedništva, sad mogu već da kažem, juče na sednici Predsedništva Pokrajinskog komiteta koja je održana juče popodne, govorili smo i o tome da je i u procesu obrazovanja i vaspitanja, kao i u kadrovskoj politici, još uvek ima duha separatizama, a često i kontrarevolucije. Jer proces iseljavanja Srba i Crnogoraca pod ekonomskim i političkim i običnim fizičkim pritiskom predstavlja, verovatno, poslednji tragičan egzodus evropskog stanovništva. Poslednji put takve povorke očajnih ljudi kretale su se u srednjem veku. Ja znam da vi više ne treba da slušate o tome šta je bilo, a ni puke analize sadašnje situacije nikoga više ne zanimaju, to je logično. Vas i sve nas mogu da interesuju i treba da interesuju, samo oni dogovori koji menjaju stvari na bolje, koji rešavaju položaj kojim opravdano, pre svega vi, a onda i svi mi, nismo zadovoljni. Ali želim ipak prvo da vas uverim da se dosta mera u sferi materijalnog života, političkih odnosa, kadrovske politike svakodnevno menja i da će tempo tih promena u narednim mesecima biti brži. U materijalni razvoj Kosova se stalno investira. Separatizam i nacionalizam su dobili tretman kontrarevolucije, vrše se sve veća kadrovska pomer-

anja, izriču se zakonske, administrativne, idejno-političke mere. Niko nije zadovoljan brzinom toka toga procesa, ni u Pokrajinskom komitetu, ni u Centralnom komitetu Saveza komunista Srbije, ni Jugoslavije i juče smo to konstatovali na sednici Predsedništva PK, ali proces dobija na ubrzanju i ja sam uveren da će se to ubrzanje uvećavati, vi to treba da znate. Ali, razume se, iz toga, ne mislim da sugeriram zaključak, da mi imamo razloga za zadovoljstvo. Naprotiv, Kosovo je i danas najsiromašniji deo zemlje, a albanski separatisti i nacionalisti su se malo primirili, računaju na vreme, a, razume se i prilike rade za njih, ali treba da znaju na ovom tlu neće biti tiranije, neće dati, ni progresivni ljudi Kosova, neće dati ni Srbija, neće dati ni Jugoslavija. A u političkom pogledu, ipak, još je prisutna svest da je zahtev za etnički čistim Kosovom opravdan i moguć. Tu je ta osnova, jer iz stava da je Socijalistička Autonomna Pokrajina Kosovo društveno-politička zajednica albanske narodnosti na Kosovu koji lansira kontrarevolucija, sledi logičan nastavak da se u tom smislu pokrajina i faktički i pravno transformiše u republiku, čime se, u stvari, čine prvi, ali ne i beznačajni koraci ka razbijanju teritorijalnog integriteta Srbije i Jugoslavije. A mi smo se, drugovi, s tim uhvatili u koštac. Uхватili su se progresivni ljudi i na Kosovu i u Srbiji i u Jugoslaviji. Kada se ima u vidu ono šta je dosada postignuto, kao i sve što je još preostalo, a preostalo je neuporedivo više od onoga šta je postignuto, da se uradi pred nama nisu zadaci i obaveze, već velika partijska ofanziva, kojoj cilj treba da bude materijalni i kulturni razvoj Kosova i slobodan i dostojanstven život svakog njenog stanovnika, ali pri tome se moraju raščistiti neki nespornosti. Pod stanovnicima se podrazumevaju svi ljudi koji u pokrajini žive i koji se svakodnevno ne prozivaju zbog svoje nacionalnosti, kao što se obično svakodnevno ne prozivaju zbog svog pola, uzrasta, socijalnog porekla, obrazovanja, profesije. U tom smislu se ne može govoriti ni o manjinskim, ni o većinskim narodima na Kosovu. Srbi, Crnogoraci nisu manjina u odnosu na Albance na Kosovu, kao što ni Albanci nisu manjina u Jugoslaviji, već narodnost koja živi zajedno i ravnopravno sa drugim narodima i narodnostima u tri naše socijalističke republike. Stav za etničkim

čistim i ekonomskim i političkim i autonomnim izoliranim Kosovom nije moguć, idejno, politički, etički, ali u krajnjoj liniji i takav stav nije u interesu albanskog naroda. Ovakav nacionalizam isključio bi ga iz okruženja i ne samo usporio, već zaustavio njegov razvoj i u ekonomskom i uopšte u duhovnom smislu. Enver Hodža je svojom politikom, inače mali albanski narod, jedno već jako nerazvijeno društvo isključio iz Evrope. Lišio ga mogućnosti da učestvuje u dinamičnom životu savremenog sveta, a ovaj deo albanskog naroda ovde teži ka Evropi, ka modernom društvu i ne treba ga na tom putu zaustaviti. Nacionalizam uvek znači izolovanje od drugih, zatvaranje u sopstvene okvire, a to znači i zaostajanje u razvoju, jer bez saradnje i povezivanja na jugoslovenskom, a onda i širem prostoru, nema ni progressa. Svaki narod i narodnost koja se zatvara i izoluje neodgovorno se ponaša prema sopstvenom razvoju. Zato, pre svega, mi komunisti moramo činiti sve šta vodi eliminisanju posledica nacionalističkog i separatističkog ponašanja kontrarevolucionih snaga na Kosovu, kako na Kosovu tako i u drugim delovima zemlje. Ali naš cilj je da se izađe iz stanja mržnje, netrpeljivosti i nepoverenja. Naš cilj je da svi ljudi Kosova žive dobro i zato prvo šta u vezi s tim ciljem želim da vam kažem, drugovi, jeste, da vi treba da ostanete ovde. Ovo je vaša zemlja, ovde su vaše kuće, vaše njive, vaše bašte, vaše uspomene. Nećete valjda napustiti svoju zemlju, jer se u njoj teško živi, jer su vas pritisli nepravda i poniženje. Nije nikada bilo svojstveno duhu srpskog i crnogorskog naroda da ustukne pred preprekama, da se demobilise kada treba da se bori, da se demoralise kad mu je teško. Treba da ostanete ovde i zbog svojih predaka i zbog potomaka. Pretke biste obrukali, potomke razočarali. Ali ja vam ne predlažem, ja vam ne predlažem, drugarice i drugovi, da ostajući trpite i izdržavate i podnosite stanje kojim niste zadovoljni. Naprotiv, treba da ga menjate zajedno sa svim progresivnim ljudima ovde u Srbiji i Jugoslaviji. Nemojte mi reći da ne možete sami. Razume se da ne možete sami, menjaćemo ga zajedno, mi u Srbiji i svi u Jugoslaviji. Mi ne možemo u dogledno vreme da vratimo nacionalni sastav kosovskog stanovništva u pređašnje vreme, ali možemo da bar zaustavimo iseljavanje, da obezbedimo

uslove da svi ljudi koji na Kosovu žive budu kod svoje kuće, da žive ravnopravno i da ravnopravno dele sudbinu kosovskih ekonomskih prilika, pre svega, a onda i svih drugih prilika. Za uši nekog stanovnika Evrope, ovaj zahtev izgleda apsurdan, smešan u savremeno doba. Oni bi se sa pravom pitali za život i rad građana. Njihova sigurnost i ravnopravnost, njihova prava, dužnosti ne regulišu Ustav i zakoni. Regulišu kad se primenjuju, a kad se ne primenjuju, onda ne regulišu, onda treba da se sa svih političkih i društvenih tačaka opomenu državni organi, organi uprave da rade svoj posao. Taj posao, to je ... Dosledna primena Ustava i zakona na Kosovu je u interesu svih njegovih stanovnika i Srba i Crnogoraca ali i Albanaca, drugovi, jer ako legalizujemo stanje bezakonja, onda su svi koji su bezakonju izloženi, u krajnjoj liniji ugroženi. Danas od neprimene zakona najviše trpe Srba i Crnogorci, ali već sutra to bi mogli biti i Albanci. Zato je uvođenje poštovanja zakona, reda i ravnopravnosti zaista u dubljem društvenom i istorijskom smislu interes svih stanovnika Kosova. To je prva i hitna stvar koju moramo zajedno završiti na Kosovu. A druga je sledeća: radi se o povratku, naročito stručnih ljudi na Kosovo. Ja čvrsto verujem da se ne može zaustaviti proces iseljavanja dok se ne razbukti proces vraćanja na Kosovo. Povratak Srba i Crnogoraca na Kosovo je proces. Ne možemo doneti dekrete, na silu vratiti ljude tamo gde ne žele da budu, ali možemo pokrenuti političku kampanju, stvaranje materijalnih, ekonomskih, radnih i kulturnih uslova da se oni koji su zbog nezadovoljstva i nepravdi otišli, vrate natrag, uključujući tu i stanove i radna mesta i uslove da se to stvarno i dogodi. U stvaranju tih uslova mogu i moraju da učestvuju sve progresivne snage, komunisti, omladina, sve šta je pošteno i progresivno u celoj Srbiji. I ne može da bude ni jedna cena velika da se to postigne. Obično, pa obično u našem političkom jeziku govorimo kako nismo za kampanje, već za trajne procese. U ovom slučaju stanje je takvo, tako alarmantno da mi moramo povesti kampanju i to pravu kampanju za vraćanje konkretnih 50, pa 100, pa 200, profesora, lekara, stručnjaka, kvalifikovanih radnika, a onda i ostalih. Ta kampanja treba da postane onda proces, tek onda ima izgleda da se zaustavi odlazak

Srba i Crnogoraca sa Kosova. Nosilac duha bratstva i jedinstva, pravde i progressa može da bude i mora da bude samo radnička klasa Kosova, jer jedina ima identične interese i najmanje razloga da se nacionalno deli. Ona je umela da se bori i protiv većih nepravdi, samo ona može da pobedi i ovu. Mi nemamo u koga drugog da imamo poverenja, drugarice i drugovi, nego u nas same i mi ćemo to rešiti. Toliko sam želeo da vam kažem, drugarice i drugovi, u vezi sa ovim našim današnjim razgovorom i želim isto tako da vas uverim da će svaki član rukovodstva Socijalističke Republike Srbije i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije uvek biti spreman i za ovakve razgovore i za stalno prisustvo na zajedničkim poslovima o kojima smo mi razgovarali. Budite uvereni, to je osećanje koje se sreće širom Jugoslavije. Cela je Jugoslavija s vama. Nije reč o tome da je to problem Jugoslavije, nego je Jugoslavija i Kosovo. Jugoslavija ne postoji bez Kosova. Jugoslavija se dezintegriše bez Kosova. Jugoslavija i Srbija neće dati Kosovo.

(Kraj video snimka)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, pre nego što budete postavljali pitanja o tome, mislim da treba da odemo na pauzu od 20 minuta.

TUŽILAC NAJS: A pre pauze, verovatno se sudija Kvon i sudija Bonomi pitaju zašto ja nisam našao transkript ranije. Zaista, to je bilo pod tabulatorom 5.1, ali mi nismo dobili taj tabulator. Obično se dešava da ono šta dobije Pretresno veće, ima prevoda koji su došli kasnije, a dokumenti koji mi dobijamo, dobijamo ih ranije, pa dolaze bez tih prevoda. Izvinite, uzeo sam vreme samo da bih rekao da nam to nije prosleđeno. Sada sam ga našao.

SUDIJA ROBINSON: U redu, pauza od 20 minuta

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, prilikom formulisanja pitanja svedoku, gledajte da ih formulišete u obliku pitanja. Nemojte da dajete komentare o samom snimku koji smo sada videli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Potrudiću se, gospodine Robinson. Međutim, pre nego što nastavim sa postavljanjem pitanja svedoku, bojim se da morate da prekinete u 13. 45 uobičajeno, da ne ostane jedna napomena, bitna, tehničke prirode. Naime, sledeći svedok zbog zdravstvenih razloga i zbog toga što mora da ide na operaciju, bi svedočio sutru ujutru, tako da bi gospodin Balević onda prekinuo svoje svedočenje, a nastavio posle sledećeg svedoka. Razlozi su zdravstveni i veoma opravdani, pa molim da se to ima u vidu. Tako da bi sutra svedočio Bo Adam (Bo Adam) koji bi otpočeo i završio svedočenje, ja se nadam u toku jedne, najviše jedne i po sednice, a onda nastavio gospodin Balević. Nadam se da ste o tome obavešteni.

SUDIJA ROBINSON: Da, obavešteni smo o tome i slažemo se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala. Gospodine Baleviću, pročitacu vam ovu tačku 76 kosovske optužnice, koja se odnosi na ovaj događaj i na ove događaje u aprilu, da bismo održali kontinuitet postavljanja pitanja. Dakle tačka 76 glasi, ne moram celu da čitam, jer je već citirana ...

SUDIJA ROBINSON: Nema potrebe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Na sastancima sa lokalnim srpskim rukovodstvom i u govoru pred skupom", to je, dakle, ovaj govor koji smo videli: "Slobodan Milošević je podržao srpski nacionalistički program". Dakle, da li ste vi kao predsedavajući skupa ili neko od vaših sugrađana, s obzirom na ovo sve šta se

dešavalo, mogli da steknete bilo kakav utisak da je u govoru bilo čega protiv Albanaca?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja molim da me ne prekidate i, gospodine Robinson, dozvolite da zaokružim pitanje na koje nisam dao odgovor. Kad smo se mi obratili za poziv Slobodanu Miloševiću, ja sam rekao “mogao je i neki drugi Milošević”, ali, na našu sreću se našao ovaj Milošević koji je sada ovde, on je došao. Taj zbor koji je održan u Kosovu Polju je bio zabranjen od strane Pokrajinskog komiteta Saveza komunista i Opštinskog komiteta Saveza komunista, već je doneta bila odluka da se održi zbor komunista Kosova Polja sa ključem tri prema jedan: tri Albanca, jedan Srbin, što mi svakako nismo prihvatili. Oni su bili obezbedili 20 propusnica kome su oni hteli i koga su oni predvideli da treba da prisustvuje tom sastanku. Tako da je održan ovaj skup, koji je održan, na kome je bilo više Albanaca, a ne znam koliko i tako dalje. A kad se radi o samom zboru, u optužnici može da piše svašta, ja ne znam ko je pisao i čime se rukovalo da tako nešto napiše, ali vaš govor i moj govor, na koga se optužnica naslanja, da je bio nacionalistički i da je došlo do izražaja srpski nacionalizam, nema ničega zajedničkog sa istinom. Čak govori učesnika skupa su bili prožeti, možemo da živimo sa Albancima, da ovo nije upereno protivu Albanaca, nego protivu separatista, ekstrema i nacionalista. U optužnici je moglo da stoji i da vi niste smeli da dođete na Kosovo bez saglasnosti nečije i tako dalje. Prema tome, to ne stoji da ste vi podržali srpski nacionalizam, jer ga nije bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li je, gospodine Baleviću, na ovom skupu, vi ste pratili sva izlaganja, da li je, u stvari, osnovna tema bio jedan tragičan položaj Srba i Crnogoraca na Kosovu? Šta je bila, u stvari, tema samog skupa? Šta je bilo težište skupa?

TUŽILAC NAJS: Čini mi se da će da se postavi jedno sugestivno pitanje. Nemam prigovora da se postavi pitanje o snimku, ali pitanje

je koje ovako počinje će da bude sugestivno.

SUDIJA ROBINSON: Sugestivno pitanje, gospodine Miloševiću. Mislim da treba da postavite pitanje koje bi se odnosilo na suštinu položaja Srba i Crnogoraca na Kosovu, ali ne možete da postavite pitanje u kome bukvalno dajete odgovor svedoku, već smo prošlo kroz to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Suština ovog sastanka koji je održan je bio drama srpskog i crnogorskog naroda na Kosovu i Metohiji, čiji opstanak je dalji bio nemoguć i zato se zahtevalo da dođete da razgovarate, jer su Srbi i Crnogorci sa Kosova i Metohije obišli sve pragove federacije, republike bivšeg rukovodstva i pokrajine, ali nijesu naišli na razumevanje da budu zaštićeni i da im bude garantovana bezbednost, zato je došlo do ovog sastanka na koji smo vas mi pozvali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja u govoru pominjem i jednu kampanju, doduše ona je skromna, jer kažem: "neka se vrati 100, pa 200, profesora i lekara". Da li je za ono vreme za Srbe i Crnogorace značio jedan posticaj i podrška vraćanje i jednog jedinog profesora i lekara. 100 profesora i lekara izgleda iz ove perspektive jedna skromna cifra, ali za ono vreme kakav je to bio u onom trenutku cilj u pogledu davanje jedne podrške, solidarnosti prema tom narodu koji je na Kosovu bio u toj situaciji?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Za Srbe i Crnogorce na Kosovu i Metohiji mnogo je značio povratak i jednog Srbina, jedne porodice, a posebno jednog stručnjaka i više. Svaki povratak, bilo to jedan, dva, tri, je mnogo značio, jer bi to bilo ohrabrenje onim koji su na putu da beže sa Kosova, da ostanu na Kosovu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je i jedan govornik propustio da govori o iseljavanju?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Šteta je što ovde nije prikazan

govor 76 učesnika na ovom snimku koga je Goran Milić prikazao, a sada je Goran Milić glavni i odgovorni urednik, koliko ja znam, hrvatske televizije, jer sem eventualno jednog ili dva, donekle, istupanja svi govori su bili upereni na bezbednost, na teror nad Srbima, iseljavanje, na povratak, na očaj, na jad, jer se diskutovalo da se više u srpskim selima, tamo, niti peva, niti plače, jer Srba tamo nema. Oko 700 naselja je ostalo etnički čisto i da su pušteni svi govori bila bi mnogo jasnija slika samog tog sastanka, ali tvrdim, sem nekoliko eventualnih istupanja i tako dalje, da su svi govorili o iseljavanju i o povratku i ne protiv Albanaca, nego protivu albanskog terora, nacionalizma i separatizama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A s obzirom da ste predsedavali skupom i vodili računa i o svim prisutnim u sali, da li možete da se setite koji su sve funkcioneri bili gosti na skupu? Ne mislim da ćete moći baš da nabrojite sve, ali pomenite bar one kojih se vi u ovom trenutku možete da setite?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pokušaću da pomenem. Bio je predsednik Pokrajinskog komiteta Azem Vlasi, predsednik Opštinskog komiteta Ragib Haljilji (Ragib Halili), bio je Kolj Široka, član tada nekog rukovodstva, ne sećam se šta je bio, bio je predsednik opštine, mislim da su to bili iz albanskog vrha. Ne sećam se ko je više bio, ali uglavnom pokrajinski vrh partije je bio prisutan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na početku smo videli kako je izgledalo stanje napolju kad je došlo do one intervencije policije. Da li je red brzo uspostavljen?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno. Onog trenutka kad ste se vi obratili sa prozora, red je uspostavljen i nije bilo nikakvog incidenta. Incident je izazvala policija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi da li se kasnije pokazalo da je ova intervencija policije bila nepotrebna?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Nepotrebna i zloupotrebljena je za

intervenciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Skrećem pažnju da u ovoj knjizi "Besane noći", na strani 334, doduše više strana je posvećeno izveštaju Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove, dakle skrećem pažnju ne republičkog, Srbije, već Saveznog sekretarijata Jugoslavije, na 320. strani imate čak i fotokopiju akta, gde kaže da je reč o zajedničkoj radnoj grupi Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove. To je upućeno Srbiji. A na strani 334, ja ću citirati samo jedan pasus, jer se iz izveštaja kaže: "Upotreba gumene palice prema građanima od strane radnika milicije, nije u skladu sa odredbama člana 100 i 101 ěPravilnika o načinu vršenja posla javne bezbednosti Pokrajinskog sekretarijata za unutrašnje poslove". Prema izjavama građana, sa kojima je komisija obavila razgovor", dakle ova komisija Saveznog sekretarijata "i izjavama milicionara, utvrđeno je da su sredstva prinude upotrebljeno na 25 građana, ali se na osnovu ovih izjava i izveštaja i drugih saznanja osnovano može pretpostaviti da su sredstva prinude upotrebljena i nad drugim građanima, ali se njihov broj nije mogao utvrditi. Nesumnjivo je utvrđeno je da sredstvo prinude upotrebilo 14 milicionara. Takođe se može pretpostaiti da su sredstva prinude upotrebili i još neki milicionari, ali se njihova imena i broj zasad nisu mogli utvrditi". A onda na strani 335, samo početak ovog srednjeg pasusa: "U celini gledano ukupno ponašanje građana na masovnom skupu ispred Doma kulture u Kosovu Polju ne može se oceniti negativnim i ekstremnim. Do intervencije milicije nije bilo direktnih provokacija, javnog suprostavljanja i narušavanja javnog reda i mira" i tako dalje. Dakle, da li nešto bliže znate o razlozima zbog kojih je došlo do ove intervencije milicije, za koju je i zajednička radna grupa Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove konstatovala da nije bilo opravdana?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam za izveštaj saznao onda kada je objavljen, jer ovaj izveštaj je bio tabu tema. Bio je poverljive prirode, ali sam tada znao. Bio sam i pozvat na saslušanje u Sekretarijat unutrašnjih poslova Prištine da dam izjavu i kada sam ja

postavio pitanje "da li se ja ovde pozivam kao okrivljen ili kao svedok" i tako dalje, ali sam saznao i od građana i oni koji su tu da je bila nepotrebna intervencija milicije. Izveštaj nema konkretan zaključak ko je izdao nalog. Ovde se zaključuje da je to Destan Tači (Destan Thaci), načelnik uprave policije i tako dalje, ali da li je on dobio nalog od nekoga, to u izveštaju ne stoji, jer je član komisije tada bio Karakuši (Karakushi), pomoćnik ili Pokrajinski sekretar, ne znam tačno, da su bili, znači, u komisiji i republički i savezni i pokrajinski organi. Ali sam i pre toga saznao da je palica zloupotrebljena i da nije imalo potrebe da se upotrebi, a to je potvrđeno i u ovim izveštajima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, vi ste bili pored mene kad smo izašli iz Doma kulture i kad je se taj nered dogodio i vidi se na ovom televizijskom snimku kad ja kažem: "niko ne sme da bije". Na šta je to bio odgovor? Vi ste bili tada pored mene?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Pa bio sam pored vas, to je bio odgovor tu za te prisutne koji su vas jedino čuli. Niko vas nije mogao čuti ni dva koraka dalje, jer je bila masa velika koji su i tako dalje...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a šta su oni govorili meni? Ja sam ih pitao "šta se događa"?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: "Biju nas, predsedniče".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta su govorili?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: "Biju nas, predsedniče, bije nas policija".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li se, znači, događaji odvija tako. Ja pitam "šta se događa", oni kažu: "biju nas".

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ja kažem “niko ne sme da bije”?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Jeste. Ali to se posle nije moglo čuti ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije važno gde se moglo čuti, ali je bitno šta se događa. Dobro.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Istina je to da ste rekli: “ne smeju da vas biju” i da su oni rekli, “bije nas policija, predsedniče”, jer sam bio pored vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da idemo dalje. A da li vam je išta poznato da li je protiv nekih radnika policije pokrenut postupak, dakle disciplinski postupak radi utvrđivanja povreda, radnih obaveza i radne discipline?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne, isključivo ovo šta piše u izveštaju, ništa mi drugo nije poznato i da li je nešto preduzeto, nije mi poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, ovde je gospodin Najs prilikom svedočenja Vukašina Jokanovića sugerisao da je čitav događaj bio izrežiran i da su građani isprovocirali reakciju milicije.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Nije tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da sam ja, valjda, mogao onda da intervenišem. Šta možete da kažete o tome?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Takva konstatacija i takav zaključak nije tačan. Nikakvog razloga nisu imali građani da provociraju policiju, niti su je provocirali, ja to kategorički tvrdim, jer su to potvrdili održavaooci reda posle incidenta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A koliko je tačno, ako se dobro sećate, trajao skup u Domu kulture i koliko je ukupno ljudi govorilo?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Trajao je oko 13 sati, a govorilo je ukupno 76 građana. To je 76 živih svedoka koji su iznosili dramu

srpskog i crnogorskog naroda na Kosovu i Metohiji, tada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato, gospodine Baleviću, da sam tada, toga dana, 25. aprila, dakle skup se završio ujutru 25. aprila, jer je trajao celu noć, toga, dakle dana po odlasku iz Kosova Polje koje je pretežno srpska sredina, otišao u jednu pretežno albansku sredinu, u fabriku šavnih cevi u Uroševcu?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Poznato mi je i slušao sam vaš govor koji ste tamo održali u fabriku šavnih cevi, gde je uglavnom albanska radna snaga, mislim da preko 90 posto su Albanci bili. Slušao sam vaš govor preko sredstava radija i televizije. I to je takođe bio govor mira...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ja sam održao tamo jedan kratak govor, reč je bila o albanskoj sredini. Gospodo, to je tabulator 5.2, jer imate engleski prevod. Ja ću citirati najveći deo, to je sve ukupno manje od jedne stranice. Preskočiću prvi pasus: "Ovih godina", dakle, ja se obraćam Albancima. Gospodine Baleviću, da li je sporno da se tu obraćam Albancima?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, jer je pretežno 90 posto zapošljenih Albanaca u fabrici šavnih cevi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je, inače, objavljeno u mojoj knjizi koja je izašla 1989. godine, negde kasnije ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Zašto sam ja ovo dobio?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Ovih godina se ovde događaju stvari koje se u civilizovanim zemljama sveta ne događaju već nekoliko vekova: siluju žene i decu, ponižavaju ljude, fizički maltretiraju. S tim sramnim pojavama ...

SUDIJA KVON: Za zapisnik, to je tabulator 5.2. Možete da nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "S tim sramnim pojavama ne

mogu da se izbore sami Srbi i Crnogorci. Ma kakva i ma kolika da je podrška republičkog i jugoslovenskog rukovodstva, položaj srpskog i crnogorskog naroda na Kosovu moraju u velikoj meri da u pozitivnom smislu menjaju upravo Albanci na Kosovu. Progresivni, poštenu ljudi, omladina, razume se, pre svega albanski komunisti moraju da budu prvi, najuporniji i najuspešniji borci protiv svog nacionalizma. To, drugovi, ne važi samo za albansku narodnost, važi i za srpski i crnogorski i za svaki narod na svetu. Pravedno je i moralno da se svaki narod, njegovi najprogresivniji ljudi, sami, pre svih drugih, bore protiv sopstvenog nacionalizma, protiv svih onih ružnih i nečovečnih postupaka koji vređaju i ponižavaju drugi narod. Ali te ružne i nečovečne pojave vređaju i ponižavaju, u krajnjoj liniji i narod čiji ih pripadnici čine. Albanska narodnost mora od sramote koju čine njeni nacionalisti, da zaštiti ne samo Srbe i Crnogorace, već i sebe same. Sa svakim silovanjem srpskog deteta pada ljaga na sve Albanace, ako ne zaustave tu sramotu. O bezbednosti srpske i crnogorske dece ovde na Kosovu treba da brinu više albanske majke i očevi, a manje milicija. Tamo gde milicija i vojska počnu da uzimaju stvari u svoje ruke, prestaje sloboda i za krive i za prave, za sve. Brinite o pravdi, sačuvajte glas, oni koji to mogu". Da li znate kakva je bila reakcija albanskog rukovodstva i uopšte Albanaca na to što sam im tada rekao?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine predsedniče, nisam pratio komentare, iskreno da kažem, jer sam imao mnogo poslova i muka i drugo, tako da te komentare njihove o tom govoru nisam pratio, ali nisam ni pročitao nigde nekakvu reakciju koja bi na taj govor bila negativna.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, treba da vas obavestim da ćemo danas da završimo sa radom u 13.44, dakle, zbog toga što smo juče radili pet minuta kasnije. Popodnevna sednica je počela 10 minuta kasnije, pa ne bih da nas bude takav glas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Robinson, razumem to. Ja ću se uklopiti svakako u vreme koje nam je na raspo-

laganju. Da li vam je poznato, gospodine Baleviću, jer ste vi tih nedelja, tih meseci bili u kontaktu sa mnogim ljudima širom Jugoslavije, da li je ova drama Srba i Crnogoraca na Kosovu bila jedna tema koja je bila jedna opšte prisutna u jugoslovenskom društvu?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, ali se nije reagovalo na tu temu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato, pošto je u onom rečniku i u ono vreme i to se vidi u svim tim govorima i učesnika sastanka i u mom, "kontrarevolucija", da li je tu kvalifikaciju dalo Predsedništvo SFRJ u kome je bio samo jedan predstavnik Srbije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne bih smeo da tvrdim tačno tu kvalifikaciju, ali, koliko se sećam, da je rečeno da je na Kosovu i Metohiji u pitanju kontrarevolucija, koliko se sećam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je po rečniku tog vremena to bila najteža kvalifikacija koju je mogao da da jugoslovenski politički vrh?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je nesumnjivo, dakle, da je jugoslovenski politički vrh bio svestan tragičnog položaja Srba i Crnogoraca na Kosovu i Metohiji?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Jugoslovenski vrh je bio svestan, bio je upoznat i znao je šta se zbiva na Kosovu i Metohiji, putem informacija koje je on imao kanalima sa kojima je raspolagao i putem svega onoga šta su delegacije, mase iznosili i tažili od jugoslovenskog vrha da se reši kosovska drama. Prema tome, znao je u detalje šta se zbiva na Kosovu i Metohiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada mi recite, gospodine Baleviću, da li su nakon mojih dolazaka u Koosovo Polje, to je,

znači, bilo u aprilu, 20., 24., 25. Srbi na bilo kakav način bili stavljeni u neki, kako bih rekao, povlašćen položaj u odnosu na Albance?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Srbi su isključivo izjednačeni sa pravima Albanaca. Nikakva posebna prava mimo toga nisu imali. Ja ću da potvrdim. U Kosovu Polju je formirana opština posle vašeg dolaska. Predsednik opštine je bio Albanac Jetola Sopjani (Jetolla Sopjani), predsednik sindikata je bio Albanac, sekretar socijalističkog saveza je bio Albanac. Prema tome, to potvrđuje da u kadrovskoj politici nije bilo nikakve diskriminacije prema Albancima, a prava su izjednačena, jer Srbi nisu ni tražili ništa drugo, to je potvrdio i skup u Kosovu Polju, sem da se naša prava izjednače sa pravima Albanaca i garantuje bezbednost i opstanak i povratak Srba i Crnogoraca na Kosovo i Metohiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se dobro sećate, u vreme kad je ta drama trajala i kad je jugoslovensko rukovodstvo davalo ove najteže kvalifikacije događaja na Kosovu, ko je sačinjavao jugoslovensko rukovodstvo?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Tada je predsednik Predsedništva bio Sinan Hasani (Sinan Hasani) koji je jednom prilikom u svojstvu predsednika Predsedništva došao u jedno selo srpsko, Prilužje, to je bio razgovor radi razgovora, nikakve koristi od tog razgovora nije bilo. On je bio predsednik Predsedništva, Fadilj Hodža je bio član, samo ne znam kog Predsedništva, mislim da je Kadrijević bio na čelu vojske ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, to su se menjali ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ali Sinan Hasani je bio predsednik Predsedništva, to je najača institucija u državi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, Sinan Hasani. Objasnite ko je Sinan Hasani, oni ne znaju ko je Sinan Hasani?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da. Sinan Hasani je Albanac, iz jednog sela tu pored Gnjilana i on je bio predsednik Predsedništva,

Albanac na vrhu jugoslovenskom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je Sinan Hasani bio predsednik Predsedništva u vreme kad su doneti amandmani na Ustav Srbije 1989. godine?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja mislim da jeste. Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ako samo mislite, ne mora da ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne smem da tvrdim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne morate da tvrdite, to je lako ustanoviti.

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Da, da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ovde je, sad ću vam postaviti neko pitanje koje se vas lično tiče, ovde je svedočio jedan oficir JNA, iz obaveštajne službe koji je naveo kako ste vi svojoj snahi Ljiljani Balević preneli moje reči o tome da ćemo na Kosovo i Metohiju naseljavati Rumune. Šta možete da kažete o tome? Da li ste možda pratili suđenja ...

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine predsedniče, Miloševiću, ja sam pratio i pratim ovo suđenje. Ja se ne sećam imena tog Muslimana, jer nisam se ni interesovao za njegovo ime. To je jedna neistina, laž izmišljena da u rečniku srpskom, nema rečnika kakvu kvalifikacija da joj se da, da je laž. Ja sam razgovarao sa mojom snajom i moja snaja je to demoantovala i demant treba da je kod ovog Suda, da nikakve veze, ja tog čoveka i ne znam, a da ona nije imala nikakvog kontakta sa njim, jer to bi isto bilo ko kad bih ja rekao ili neko rekao da sad Albanace naseljavamo u Bugarsku, pored bugarske granice ili neku drugu nacionalnost. Mi nismo mogli da vratimo Srbe iz Kruševca, iz Niša koji su odseljeni sa svojih ognjišta, a ne da vraćamo i da dovodimo Srbe iz Rumunije (Romania). To je takva glupost koja ne zaslužuje komentar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Baleviću, vi ste bili rukovodilac ili član štaba, vi mi precizirajte tačno šta ste bili, ali znam da ste, u podacima koje imam, se brinuli za prihvat izbeglica iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Prištini?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam bio predsednik Gradskog štaba za prihvat izbeglica u Prištini, iz Republike Srpske i Hrvatske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sad, molim vas, pretpostavljam da ste čuli da je ovde izrečeno u jednoj prilici, izrečena tvrdnja da su vlasti u Srbiji, na čelu sa mnom, naseljavanjem tih izbeglica iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, htele da promene nacionalnu strukturu u Pokrajini Kosovo i Metohija. Šta možete o tome da kažete?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam, kao predsednik štaba gradskog, sačekivao izbeglice u železničkom čvoru Kosovo Polje, tako da mi je poznato koliki je broj izbeglica. Ja mislim da se cifra kreće tu negde, skupa koji su došli na Kosovo, između 2.000 do 3.000, jer su se dosta njih vratilo i otošli onda vani u inostranstvo i tako dalje. To je jedna izmišljotina, jedna laž, kakva se ne može ničim dokumentovati da je to istina. To najbolje zna Bane Ivković koji je bio predsednik Republičkog štaba za izbeglice, sa kojim sam ja koordinirao. Mi smo prihvatili izbeglice, a to je, koliko je meni Bane tada rekao, bio je i vaš stav, samo oni koji žele i koji hoće, jer su te izbeglice presretane od prelaska iz Republike Srpske na teritoriji naše zemlje i njima je stavljan do znanja da je na Kosovu i Metohiji teror i pokolj i "nemojte tamo ići". Ali su samo one koje su htele same znači, ne radi se ni o kakvoj kolonizaciji, to je sušta laž.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da se držimo nekih materijalnih podataka, pošto ste vi bili, kako ste sad rekli, predsednik Štaba za prihvat izbeglica u Prištini i znate te brojeve, da li je na Kosovu i Metohiji, molim vas, slušajte me pažljivo, bilo procentualno više izbeglica iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, nego u drugim delovima Srbije?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Tvrdim kategorički ne, jer ja ne znam koliko u Srbiji, ali na stotine hiljada u Srbiji, a kod nas je bilo

3.000 do 4.000, prema tome, to je procenat koji je zanemarljiv.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada mi recite ...

SUDIJA KVON: Pre nego što nastavite, možete li nešto da razjasnite? Vi ste rekli da je to vaša snaha, odnosno supruga vašeg sina, a meni se čini da je svedok rekao da se radi o supruzi vašeg brata, Ljiljani Balević, da mu je ona rekla ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U srpskom je snaha i bratova supruga i sinova supruga.

SVEDOK BALEVIĆ: Molim? Dozvolite, gospodine, oni mogu da kažu da mi je to i sestra i majka, a to je moja snaja, tvrdim. To se da utvrditi.

SUDIJA KVON: Hvala. Izvolite, nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne znam da li su preveli ovo šta sam vam rekao. I bratova supruga se smatra snahom, kao i sinova supruga, s tim što se snaha kod nas ne kaže "doter in lo" (daughter-in-law), što će reći ćerka.

SUDIJA KVON: Da. Sad shvatam. Hvala. Izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, s obzirom na celokupno vaše iskustvo, dakle vi ste u aktivnom društvenom i političkom životu Kosova i Metohije nekoliko decenija, da li je bilo kroz ceo taj period osnova da se Albanci žale zbog kadrovske politike na Kosovu i Metohiji ili nekakve nepravde koja im se čini?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ja sam u svom dosadašnjem izlaganju o tome rekao i o pravima koja su imali, tako dalje i tako dalje. Tako da nije bilo nikakvog osnova za žalbe u pogledu kadrovske politike i svake druge politike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li vi možete da komentarišete tvrdnje, uopšte sad neću da citiram ovde neke dokumente, tih je tvrdnji bilo iz raznih izvora, da su Albanci isterivani sa posla, otpušteni sa radnih mesta, onemogućavano im je da rade na Kosovu i Metohiji i posle 1989. godine?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Krajem osamdesetih godina nastalo je, to je takođe bio jedan vid, izmišljen, nastalo je masovno napuštanje radnih mesta da bi se prikazala pred međunarodnom javnošću o njihovom bespravljju i kako ih navodno gone srpski rukovodioci. Dalje, bilo je i Albanaca koji su tražili i rešenja o otkazu, da bi sa tim rešenjem mahali: "Evo ja sam dobio otkaz zato što sam Albanac". Prema tome, sami su napustali, rešenja nisu dobijali, onoliko koliko ja mogu da tvrdim. Da li je bilo nekih izuzetaka, ali tvrdim da je politika ovo šta sam ja rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, šta je to onda ono šta Albanci nisu imali zbog čega su se bunili?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Nema to ničega ono šta su se oni bunili, jer sam rekao koje su institucije imali, nacionalne ključeve koje su imali, prava koja su imali. Suština je bila "Kosovo Republika", drugi plan otepljenje od Srbije i pripajanje Albaniji. To je suština svega.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Među funkcionerima albanske nacionalnosti na Kosovu i Metohiji, posebno se izdvajao Rahman Morina, vi ste ga poznavali. Recite kako se on postavljao prema krizi na Kosovu i Metohiji i ko je on bio i šta možete o tome da kažete?

SVEDOK BALEVIĆ – ODGOVOR: Rahman Morina (Rrahman Morina) je Albanac, rodom iz jednog sela kod Peći, pet, šest kilometara od Peći, oženjen Srpkinjom, jedan od projugoslovenski orijentisanih Albanaca. Ali on je bio u velikim nevoljama, jer je bio pritisnut svojim sunarodnicima, a maksimalno se zalagao da se stane na put terorizmu nad Srbima, da se spreči iseljavanje, egzodus, da se obezbedi povratak i da se obezbedi ravnopravni i zajednički život, tako da je on bio pritešćen između dve vatre, svojim sunarodnika i

ono šta je on hteo da radi. Inače jedan od čestitih Albanaca.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, kao što sam već rekao sada moramo da završimo sa radom za danas. Gospodine Baleviću, vaše svedočenje nije završeno, vratićete se ovde i možda ćemo sa vašim svedočenjem da završimo već sutra. Nastavljamo sa radom sutra u 9.00.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, samo jedna stvar. Moram da kažem da će možda njegovo glavno ispitivanje biti završeno sutra, ali je neizbežno da se njegovo ispitivanje nastavi i sledeće nedelje, ukoliko svedok koji započinje sutra, uzme dve sednice.

SUDIJA ROBINSON: Da, moram da vam kažem da postoji mogućnost da ćete morati da ostanete ovde i do sledeće nedelje zbog unakrsnog ispitivanja. Prepostavljam da su vam saradnici gospodina Miloševiću to objasnili.

SVEDOK BALEVIĆ: To mi nijesu objasnili. Ja sam to sad čuo od vas, inače nisu mi objasnili, ali ostajem dokle vi hoćete.

SUDIJA ROBINSON: Da, biće potrebno da ostanete. Nastavljamo sa radom sutra ujutro.